

บทที่ 2

ความเป็นมา แนวคิดพื้นฐาน หลักการและทฤษฎีทางกฎหมายอาญา

ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนมีแนวคิดที่ว่า เด็กเป็นทุนทางสังคม เป้าหมายสำคัญจึงมิได้มุ่งเน้นทำการลงโทษ แต่มุ่งไปสู่การแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่พลัดหลงเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว กลไกต่างๆของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนจึงต้องออกแบบขึ้นเป็นการเฉพาะให้มีความเหมาะสมต่อพัฒนาการเจริญเติบโตของเด็กและเยาวชน การก่อตั้งกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนของแต่ละประเทศจึงได้ออกแบบเพื่อเข้าถึงเป้าหมายสำคัญดังกล่าวตามบริบทของประเทศนั้นๆเอง โดยมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง และข้อเสนอแนะแห่งกรุงริยาดเป็นมาตรฐาน¹

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 บัญญัติให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีอำนาจในการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้เพื่อทำการฝึกและอบรมตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามมาตรา 275 บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรม ครั้นในพ.ศ. 2543 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเดิมอยู่ภายใต้บังคับของศาลเยาวชนและครอบครัว เปลี่ยนมาอยู่ภายใต้สังกัดของกระทรวงยุติธรรม ภายหลังจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมาอยู่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ในปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการใหม่ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มีผลทำให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางได้รับการยกฐานะเป็นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนขึ้น โดยมีอำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนราชการตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

¹ วาสนา บุญทรงสันติกุล. (2555). *เครือข่ายชุมชนกับความสำเร็จในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน*.

รายงานส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 10 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 3

พ.ศ. 2545 จึงได้มีการกำหนดให้ภารกิจของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการฝึกและอบรมตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลมีระยะเวลาในการฝึกและอบรมตามที่ศาลกำหนดแตกต่างกันออกไป ภายหลังจากกรมเกิดแล้วมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายอีกครั้งหนึ่ง คือได้ยกเลิกกฎหมายเดิมมาใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2553 แทน²

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับอาชญากรรม

คำว่า “เด็ก” หมายถึง บุคคลอายุไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์

“เยาวชน” หมายถึงบุคคลอายุเกิน 15 ปี แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์³

เด็กหรือเยาวชนเมื่อกระทำความผิดทางอาญา ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะเป็นชั้น ตำรวจ อัยการ ศาล สถานพินิจ ศูนย์ฝึกและอบรม จึงควรมีลักษณะและวิธีการที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญา เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของสังคมมนุษย์ และยังเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต

ในการศึกษาวิชาอาชญาวิทยานับแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบันส่วนใหญ่มุ่งศึกษาถึงสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมอาชญากรรม หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งมีแนวคิดและมุมมองต่อสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรมแตกต่างกัน

2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมของมนุษย์ แบ่งเป็นแนวทางดังต่อไปนี้

2.1.1.1 พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากแรงกระตุ้นซึ่งมนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ (Criminal Behavior as Caused)

มุมมองนี้มีสมมติฐานพื้นฐานว่า พฤติกรรมของมนุษย์ส่วนมาก ถูกกำหนดโดยปัจจัยที่อยู่นอกเหนือจากการควบคุมของมนุษย์ มนุษย์จะใช้ความคิดก็เฉพาะในการปรับเปลี่ยนตนเองให้เหมาะสมเท่านั้น แต่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลักที่เกิดจากปัจจัยภายนอกได้ นักอาชญาวิทยาที่มีแนวความคิดเช่นนี้เป็นพวกแรกคือกลุ่มแนวความคิดอาชญาวิทยาแบบปฏิฐานนิยม นักอาชญาวิทยาแนวนี้จึงพยายามหาคำตอบว่า ปัจจัยใดเป็นสาเหตุ หรือก่อให้เกิดมนุษย์มีพฤติกรรมอาชญากรรม ซึ่งสามารถแบ่งแยกได้เป็นปัจจัยภายในร่างกาย ปัจจัยทางจิตใจ และปัจจัยทางสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตาม นักทฤษฎีบางท่านเชื่อว่ามีปัจจัยเพียงด้านเดียวที่ทำให้เกิดพฤติกรรมอาชญากรรม บางท่านมีความเชื่อว่ามีหลายปัจจัยรวมกันทำให้นุคคลมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

² กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (ม.ป.ป.). *ประวัติและความเป็นมา*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <http://www.djop.go.th/Djop/index.php>. [2562, 1 มีนาคม].

³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พุทธศักราช 2554 มาตรา 4.

นักอาชญาวิทยากลุ่มนี้ให้ความสนใจในเรื่องของอิทธิพลของปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุม เริ่มตั้งแต่ปัจจัยทางชีวภาค กายภาพ สภาพสังคม สภาพแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยเหล่านี้มีจำนวนมากมาย ส่งผลให้มีการคิดค้นทฤษฎีแนวนี้้อย่างมากมาย แม้ว่าในปัจจุบัน นักอาชญาวิทยา จำนวนไม่น้อยก็ยังยึดหลักการอ้างอิงในแนวนี้ เนื่องจากนักอาชญาวิทยาแนวนี้เชื่อว่ามนุษย์ไม่อาจควบคุมตนเองได้ ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม จำเป็นต้องแก้ไขสาเหตุหรือต้นกำเนิด กล่าวคือตัวปัจจัยที่ทำให้มนุษย์ประกอบอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางชีวภาพ กายภาพ หรือสภาพแวดล้อมทางสังคม ฯลฯ ตัวอย่างของโครงการประเภทนี้ที่พบเห็นได้ทั่วไปในสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการส่งเสริมอาชีพ โครงการรักษาบุคคลวิกลจริต หรือโครงการรักษาผู้ป่วย หรือผู้ติดยาเสพติด ฯลฯ

2.1.1.2 กฎหมายเป็นตัวกำหนดรูปแบบและพฤติกรรมอาชญากรรมของมนุษย์ (The Behavior of Criminal Law)

มุมมองของสาเหตุพฤติกรรมอาชญากรรมแนวความคิดนี้ เพิ่งจะเกิดขึ้นประมาณ ทศวรรษที่ 1960 มุมมองแนวนี้มีสมมติฐานว่า อาชญากรรมเกิดจากการที่กฎหมายของสังคม กำหนดให้พฤติกรรมของบุคคลบางกลุ่มเป็นอาชญากรรมในขณะที่เดียวกันก็กำหนดให้พฤติกรรมของบุคคลกลุ่มอื่น ไม่ขัดต่อกฎหมาย นักอาชญาวิทยาเรียกแนวคิดนี้ว่า แนวคิดอาชญาวิทยารุ่นใหม่ (Radical Criminology) นักอาชญาวิทยาแนวนี้เชื่อว่าพฤติกรรมอาชญากรรมมีสาเหตุมาจากกลไกในสังคมเป็นตัวกำหนดให้พฤติกรรมเป็นอาชญากรรม⁴

แนวคิดนี้เชื่อว่ากฎหมายเป็นตัวกำหนดให้คนเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งการกระทำ ความผิด ไม่ได้เกิดจากตัวบุคคลแต่เกิดจากการบัญญัติกฎหมายขึ้นหรือกฎหมายขึ้นมา เพื่อให้บุคคล ต่างๆต้องรับผิดชอบตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.1.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเด็ก

ในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน มีนักวิชาการต่างประเทศและในประเทศบาง ท่านได้อธิบายความหมายไว้ เช่น

จอร์จ เดียร์คอดสัน (George Theodorson) อธิบายความหมายของการกระทำความผิดของ เด็กและเยาวชนไว้ว่า Juvenile Delinquency เป็นแนวคิดทางกฎหมาย เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายหรือ เทสบัญญัติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์อายุของผู้ใหญ่ ตามกฎหมายของชุมชนนั้น โดยมีได้รวมการประพฤติตนไม่สมควรตั้งแต่ระดับธรรมดาจนถึงขั้นร้ายแรงของเด็กและเยาวชน แต่จะรวมเฉพาะการประพฤติที่ละเมิดกฎหมายเท่านั้น

⁴ จันทิมา ยิ่งลี้อชา. (2551). *ความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 23 – 25.

เสรีธรรม ปุณณะหิตานนท์ ได้กล่าวเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่ขัดแย้งกับความต้องการค่านิยมของวัฒนธรรมที่ครอบงำวิถีชีวิตของเยาวชนก็คือพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนค่านิยมหลัก ซึ่งเป็นระบบที่ก่อลักษณะนิสัยใจคอของเยาวชน แม้ว่ากฎหมายบางอย่างจะไม่ได้ฝังรากลึกในจารีตประเพณีของสังคม แต่ก็ปรากฏว่าจารีตประเพณีหลายอย่างได้ถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการบัญญัติกฎหมาย ดังนั้นการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนจึงมีความหมายไปในทางพฤติกรรมบางรูปแบบที่ขัดแย้งหรือต่อต้านสังคม ทำให้เกิดการเสียดสีเยาะเย้ยทั้งในทางสังคมและตัวบุคคล และมีนัยยะความหมายครอบคลุมไปถึงผลของการใช้ค่านิยมวินิจัยความประพฤติว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนาภายใต้กรอบของบรรทัดฐานและกฎหมายของสังคมด้วย เป็นความประพฤติที่มักจะมีผลต่อคนอื่น ไปในทางที่เสียหาย ถึงแม้ตัวบุคคลซึ่งเป็นผู้เยาว์อาจจะได้รับความกระทบกระเทือนจากการกระทำของตนเอง แต่ก็ไม่สำคัญเท่ากับข้อเท็จจริงที่ว่าพฤติกรรมใดที่มีผลกระทบต่อกลุ่ม ไปในทางที่ไม่ดี พฤติกรรมนั้นก็มักจะถือกันว่าเป็นการต่อต้านสังคม

การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ตรงกับคำว่า “Juvenile Delinquency” ซึ่งในทางวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาไม่ถือว่าการกระทำเช่นนั้น เป็นอาชญากรรม แต่จะเรียกการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนว่า “การกระทำผิด” และไม่เรียกเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดว่าเป็น อาชญากร แนวคิดการกระทำความผิดของเด็ก⁵ ในการดำเนินคดีอาญากับเด็กหรือเยาวชน หรือการนำตัวเด็กหรือเยาวชนมาลงโทษ ตลอดจนการนำเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และขัดเกลาเด็กหรือเยาวชนให้กลับตัวเป็นคนดีต่อไปนั้น จำต้องพิจารณาถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบถึงสาเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เด็กกระทำผิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษเด็ก เพื่อให้นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมดังต่อไปนี้

2.1.2.1 ทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory)

ทาร์ต (Gabriel Tarde) เป็นนักอาชญาวิทยาและนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส มีแนวความคิดว่า ทฤษฎีการเลียนแบบหรือทฤษฎีการเอาอย่างนี้อิทธิพลของหนังสือพิมพ์มีผลต่อการเกิดอาชญากรรม และชี้ให้เห็นว่า เมื่ออาชญากรรมเกิดขึ้น มันมิได้เกิดขึ้นโดยลำพังโดดเดี่ยว แต่มีเทคนิคของการกระทำความผิดที่คล้ายคลึงกันเกิดตามมาด้วยเป็นปัญหาถูกไข ทาร์ตได้ศึกษากรณีตัวอย่างของอาชญากรรมหลายกรณี และได้ตั้งข้อสังเกตว่า อาชญากรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีความคล้ายคลึงกัน ในที่สุดทาร์ตจึงได้ตั้งกฎแห่งการเลียนแบบขึ้นมา กล่าวคือ

⁵ อรุมา วชิรประดิษฐพร. (2555). *สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนกับมาตรการแก้ไขในเชิงรุก*. รายงานผลงานส่วนบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 10 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. หน้า 8-10.

(1) มนุษย์มีแนวโน้มที่จะเลียนแบบแฟชั่น และประเพณีของคนอื่น ตามปกติกลุ่มชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจะมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องแฟชั่นและประเพณีอย่างช้าๆ แต่ถ้ากลุ่มที่แตกต่างกันติดต่อกัน ก็จะส่งเสริมให้เกิดการเลียนแบบมากขึ้น

(2) ผู้ที่มีฐานะต่ำกว่าจะเลียนแบบผู้ที่มีฐานะสูงกว่า โดยอาชญากรรมหลายชนิดที่เริ่มเกิดขึ้นในหมู่มชนชั้นสูงและแพร่หลายไปในหมู่มชนชั้นต่ำโดยการเลียนแบบ

(3) มนุษย์จะเลียนแบบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ ถ้าหากว่าพฤติกรรมแบบเก่าๆหลายๆแบบเกิดขัดแย้งกัน และทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเลียนแบบเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่งและการเลียนแบบบางอย่างทำให้เกิดอาชญากรรม และอาชญากรรมจะแพร่ไปในลักษณะเดียวกับแฟชั่นและแฟชั่นของอาชญากรรมก็เหมือนกับแฟชั่นของเสื้อผ้าและทรงผม ที่บุกเบิกแนวความคิดการเรียนรู้ทางสังคมโดยเห็นว่า อาชญากรก่ออาชญากรรมได้เพราะเคยรู้เคยเห็นมาก่อนซึ่งหมายความว่าอาชญากรรมเกิดจากการเลียนแบบ⁶

2.1.2.2 ทฤษฎีคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Different Association Theory)

ซูทเธอร์แลนด์ (Sutherland) เป็นนักอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน ผู้เขียนตำรา “หลักอาชญาวิทยา” (Principle of criminal) และเป็นผู้สร้าง “ทฤษฎีคบหาสมาคมที่แตกต่าง” (Theory of Differential Association) ได้ให้ข้อคิดเห็นเป็นประเด็นสำคัญว่า “พฤติกรรมของอาชญากรรมเรียนรู้กันโดยการติดต่อกันอย่างใกล้ชิดภายในกลุ่ม และความประพฤติกี่ที่สื่อแสดงออกมาในลักษณะที่จะเป็นอาชญากรนั้น ขึ้นอยู่กับความแตกต่างในช่วงระยะเวลาและความสม่ำเสมอในการติดต่อหรือความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน” จากข้อคิดเห็นดังกล่าวซูทเธอร์แลนด์ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า พฤติกรรมของอาชญากรรมสามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลอื่นๆได้ โดยขบวนการ ดังต่อไปนี้

(1) พฤติกรรมของอาชญากรรมสามารถเรียนรู้กันได้ ซูทเธอร์แลนด์มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของอาชญากรรมมิใช่เป็นการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ แต่เกิดจากการเรียนและฝึกอบรมโดยเหตุนี้บุคคลที่มีได้รับการฝึกอบรมให้ประกอบอาชญากรรมจะไม่ได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมของอาชญากรรม เช่นเดียวกับบุคคลที่แก้เครื่องยนต์ได้จะต้องรับการฝึกฝนวิธีการแก้เครื่องยนต์มาอย่างดีแล้ว

(2) พฤติกรรมของอาชญากรรม สามารถเรียนรู้ได้จากบุคคลอื่นโดยขบวนการติดต่อซึ่งขบวนการติดต่อดังกล่าวนี้เป็นได้ทั้งการอบรม สั่งสอน ได้พบเห็น หรือรับรู้จากคำบอกเล่าสืบต่อกันมา รวมทั้งการเลียนแบบจากวิธีการต่างๆ

⁶ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2557). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: วิทยุชน. หน้า 93.

(3) หลักสำคัญของการเรียนรู้พฤติกรรมของอาชญากรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้มีการติดต่อกันอย่างใกล้ชิดภายในกลุ่ม อย่างไรก็ตาม การติดต่ออย่างผิวเผิน หรือการพบปะชั่วคราว รวมถึงการได้พบเห็นจากภาพยนตร์และหนังสือพิมพ์อย่างฉาบฉวย ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญของการถ่ายทอดพฤติกรรมของอาชญากรรม

(4) การเรียนรู้พฤติกรรมของอาชญากรรมจะประกอบด้วย

ประการที่หนึ่ง วิธีการที่จะประกอบอาชญากรรม ซึ่งอาจจะมี ความยากง่ายแตกต่างกันออกไป และประการที่สอง แรงบันดาลใจ แรงขับเคลื่อนภายใน ความมุ่งหมาย และทัศนคติ

(5) การเรียนรู้ถึงแรงบันดาลใจ และแรงขับเคลื่อนภายในดังกล่าวข้างต้น จะเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติต่อกฎหมายของบ้านเมืองในทางที่นิยมชมชอบหรือเป็นปฏิบัติได้ ทั้งนี้เพราะบางสังคมสมาชิกจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้จักเคารพในกฎหมายของบ้านเมือง แต่ในกลุ่มนอกกฎหมายหรือคิดว่าตนเองอยู่นอกกฎหมาย ย่อมจะถือว่า การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองเป็นค่านิยมที่จะได้รับการยกย่อง

(6) เด็กกระทำความผิด เพราะเห็นว่า การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่า เพราะโดยสภาพธรรมชาติแล้ว พฤติกรรมของเด็กจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมที่จะชักนำไป หรืออาจกล่าวได้ว่า บุคคลที่กลายเป็นอาชญากรก็เพราะมีความเกี่ยวข้องและความเคยชินต่อพฤติกรรมทางอาชญากร จนถูกกลืนหรือถลำตัวเข้าไปอยู่ภายใต้อิทธิพลทางวัฒนธรรมของหมู่โจร

(7) คบหาสมาคมที่แตกต่าง หมายถึงความแตกต่างในช่วงระยะเวลาความสม่ำเสมอ และลำดับเหตุการณ์ที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของอาชญากรรม และในการศึกษาพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น จะพบว่า ความประพฤติก่อจะเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ ขณะที่เด็กกำลังพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ โดยพฤติกรรมดังกล่าวนี้ ถ้าเกิดขึ้นตลอดเวลาระยะเวลาของการพัฒนาการและไปอย่างสม่ำเสมอแล้ว ความประพฤติก่อจะกลายเป็นพฤติกรรมของอาชญากรรมได้ในอนาคต

(8) ขบวนการของการเรียนรู้พฤติกรรมของอาชญากรรมสัมพันธ์กับแบบของอาชญากรและแบบที่ต่อต้านอาชญากรซึ่งเกี่ยวกับกลไกของการเรียนรู้ กล่าวคือ การเรียนรู้พฤติกรรมของอาชญากรรมไม่จำกัดอยู่เพียงขบวนการของการเลียนแบบเท่านั้น บุคคลที่ถูกชักชวนหรือถูกล่อลวงก็อาจจะเรียนรู้พฤติกรรมของอาชญากรรมได้โดยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมนั้นๆ ซึ่งไม่ใช่เป็นการเลียนแบบ

(9) ขณะที่พฤติกรรมของอาชญากรรม เป็นการแสดงออกถึงความต้องการ โดยทั่วไปและค่านิยม แต่พฤติกรรมของอาชญากรรมไม่สามารถอธิบายหรือตัดสินได้จากความต้องการและ

ค่านิยมอื่นๆ ในขณะที่พฤติกรรมปกติก็เป็นการแสดงออกถึงความต้องการ และค่านิยมอย่างเดียวกัน⁷

ดังนั้น ทฤษฎีนี้มองว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้นมาจากคนใกล้ชิด โดยทฤษฎีที่อยู่ในกลุ่มแนวคิดนี้ประกอบไปด้วยทฤษฎีความแตกต่างในการคบหาสมาคมหรือความสัมพันธ์ที่แตกต่าง ทฤษฎีนี้จึงเป็นกุญแจสำคัญของนักวิจัยทางอาชญาวิทยาที่จะทำการศึกษาค้นคว้าขั้นต่อไป เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบายแก้ไข ฝึกอบรมผู้กระทำความผิด และป้องกันอาชญากรรม

2.1.2.3 ทฤษฎีตราบาป (Labeling theory)

Howard S. Becker เจ้าของทฤษฎีตราบาปเสนอว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ไม่สามารถแก้ปัญหาอาชญากรรมได้ แต่เป็นต้นเหตุของอาชญากรรม (Criminogenic) เพราะกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) คือเครื่องมืออย่างดีในการแบ่งแยกคนดีกับคนเลวออกจากกัน บุคคลที่ถูกจับ (Arrest) ถูกดำเนินคดี (Trial) และถูกพิพากษา (Conviction) จะถูกตราหน้าว่าเป็นคนเลวของสังคม สังคม (Social reaction) จึงปฏิบัติแก่บุคคลดังกล่าวไม่ดี เพราะเชื่อว่าบุคคลนั้นจะต้องสร้างปัญหาให้แก่สังคมอีกอย่างแน่นอน เพื่อนญาติมิตรจึงไม่ยอมคบหาสมาคมด้วย งานก็หาได้ยากเพราะไม่มีบุคคลใดยอมรับเข้าทำงาน ผลคือบุคคลนั้นเกิดความรู้สึกแปลกแยก (Alienate) และถูกกีดกันออกจากสังคม (Exclusion from society) ในที่สุดบุคคลนั้นจะยอมรับว่าตนเอง (Identity) เป็นคนชั่วคนเลวตามที่สังคมตราหน้า และการกระทำความผิดเพื่อแก้แค้นสังคม ด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีนี้จึงเสนอให้ผันคดี (Diversion) ออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อลดตราบาปที่เกิดขึ้น รวมทั้งช่วยให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยง่าย⁸

เมื่อเขาทำผิดและรับโทษออกมาอยากใช้ชีวิตเหมือนคนปกติ แต่สังคมมองว่าเขาคือบุคคลที่น่ากลัว บุคคลที่อันตราย เมื่อสังคมไม่ให้โอกาสคนที่เคยกระทำความผิดหรือเคยผิดพลาดมา จึงทำให้เขาเหล่านั้น ไม่มีที่ยืนในสังคม สังคมไม่ยอมรับ สุดท้ายต้องหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกครั้งเพื่อให้พวกเขาอยู่รอด

2.1.2.4 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice)

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ถูกวิจารณ์ว่าละเลยความต้องการของผู้เสียหาย และผลักผู้กระทำความผิดออกจากสังคม (Exclusion) ส่วนกระบวนการยุติธรรมเชิง

⁷ อัจฉริยา ชูตินันท์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 6. หน้า 95.

⁸ สกลุข หอพิบูลสุข. (ม.ป.ป.). *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กของประเทศไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

http://www.humanrights.go.th/files/Thai_juvenile_justice%281%29.pdf. [2562, 20 มกราคม]

สมานฉันท์ เป็นกระบวนการที่ใหม่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกิดขึ้นมาประมาณ 20 ปีแล้ว กระบวนการนี้มีเป้าหมายในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายและสังคม การนำผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม (Reintegration) กระบวนการนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา ครอบครัว และชุมชน มาพบปะพูดคุย ประนีประนอม หรือเจรจาต่อรองกัน (Meditation, Conciliation and negotiation) เพื่อหาทางแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือของผู้ประสานงาน (Facilitator) กระบวนการนี้เริ่มต้น โดยการให้ผู้เสียหายและครอบครัวเล่าถึงผลร้ายที่ผู้เสียหายและครอบครัวได้รับจากอาชญากรรม เช่นความรู้สึกและความเสียหายที่ได้รับจากอาชญากรรม จากนั้นจะให้ผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายหรือกำหนดวิธีการในการเยียวยาผู้เสียหายจากผู้กระทำผิด กระบวนการนี้เชื่อว่า เมื่อผู้กระทำผิดได้รับทราบผลร้ายจากการกระทำของตนที่มีต่อผู้เสียหายและครอบครัวแล้ว ผู้กระทำผิดจะเกิดความรู้สึกสงสารและสำนึกผิด (Genuine remorse) ผู้กระทำผิดจะขอโทษผู้เสียหายและพยายามเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย รวมทั้งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนไม่กลับไปกระทำความผิดอีก และเมื่อผู้ต้องหาได้รับการให้อภัยจากผู้เสียหายและชุมชนแล้ว ผู้ต้องหาจะสามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยง่าย สำหรับผู้เสียหายกระบวนการนี้ได้ให้โอกาสผู้เสียหายเจรจาต่อรองหรือประนีประนอมกับผู้ต้องหา ทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาตรงตามความต้องการมากที่สุด นอกจากนี้หากผู้ต้องหาขอโทษและผู้เสียหายให้อภัยแล้วเชื่อว่าจะทำให้ผู้เสียหายลดผลกระทบจิตใจจากการกระทำความผิดลงได้⁹

ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงเป็นการฟื้นฟูแก้ไขให้เด็กกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตได้อย่างปกติ เพื่อเป็นแนวทางในการให้โอกาสแก่ผู้ที่กระทำความผิดให้มีการพูดคุยกัน ปกป้องหรือ ทำความเข้าใจ ระหว่างเหยื่อ ครอบครัวของเหยื่อและผู้ต้องหา ให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายให้มากที่สุดเพื่อเยียวยาผู้เสียหายให้ตรงตามความต้องการของผู้เสียหายให้มากที่สุด โดยทำการขอโทษผู้เสียหาย การให้อภัยจากเหยื่อ

2.1.2.5 ทฤษฎียุติธรรมชุมชน

ทฤษฎียุติธรรมชุมชนนั้น McCold & Wachtel นักวิชาการผู้เป็นเจ้าของทฤษฎี เสนอแนวทางในขับเคลื่อนชุมชน โดยให้เป็นหุ้นส่วนในการดำเนินกิจกรรมการควบคุมอาชญากรรม และแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน

ยุติธรรมชุมชน หมายถึง มาตรการหรือยุทธวิธีในการลดและป้องกันอาชญากรรม โดยวิธีการดังกล่าวมีลักษณะที่สร้างหรือเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วน ขณะที่แนวนโยบายแบบยุติธรรมชุมชนจะให้ความสำคัญกับการเผชิญหน้าอาชญากรรม และการกระทำผิดด้วยวิธีการเชิงรุกแก้ปัญหาทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลในการป้องกัน ควบคุม ลด และเยียวยา

⁹ อัจฉริยา ชูตินันท์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 6. หน้า 4.

ความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างและรักษาความปลอดภัย ความเข้มแข็ง มีชีวิตชีวา และความยุติธรรมของชุมชน รวมทั้งพัฒนาคุณภาพของประชาชนในชุมชน

นิยามของนักวิชาการไทย

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ได้ให้ความหมายว่า ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีส่งเสริมสนับสนุน หรือกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเป็นหุ้นส่วนในการป้องกัน ควบคุม จัดการ ความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ ลดและเยียวยาความเสียหายหรือความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรม หรือการกระทำความผิด ตลอดจนคืนคนดีกลับสู่ชุมชนด้วยการฟื้นฟูระบบยุติธรรมเชิงจารีตและ พัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ อธิบายว่า ยุติธรรมชุมชน เป็นแบบแผนของกลยุทธ์เชิงรุกที่เน้น ป้องกันอาชญากรรมด้วยการทำงานร่วมกันของชุมชนในลักษณะของหุ้นส่วนที่เข้มแข็งระหว่าง “องค์กรภาครัฐ” ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อความปลอดภัยของสาธารณะกับ “ชุมชน” เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ปลอดภัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในชุมชนนั้นๆ¹⁰

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ได้แก่

ประการแรกร่วมคิด คือ การวาดภาพอนาคตและความสำเร็จของยุติธรรมชุมชน ภายใต้อุปกรณ์พื้นฐานของชุมชน ทุนทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และจิตสำนึกของชุมชน ทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมคิดวางยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบงานยุติธรรมในชุมชนของตน ซึ่งอาจเป็นงานเพียงบางส่วนหรือในงานภาพรวมทั้งหมดของชุมชนก็ได้ ตามแต่พื้นฐานและความพร้อมของชุมชนในมิติยุติธรรมจะส่งเสริมสนับสนุนหรือรองรับได้

ประการที่สองร่วมวางแผน คือ การกำหนดการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนที่รวมกลุ่มกันขึ้นเป็นเครือข่ายยุติธรรมชุมชน เพื่อจัดทำแผนยุติธรรมชุมชน ซึ่งประกอบด้วย โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการในช่วงเวลาที่กำหนด

ประการที่สามร่วมปฏิบัติ คือ การรวมตัวกันของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน เพื่อทำงานตามแผนงานโครงการ และกิจกรรมที่วางไว้ การปฏิบัติอาจต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรท้องถิ่นและแหล่งทรัพยากรชุมชนต่างๆ ได้แก่ วัด โรงเรียน ร้านค้า วิทยุชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาคมกลุ่มต่างๆ เพื่อร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ

¹⁰ กรกฎ ทองชะโชค, กรกฎ อภินวถาวรกุล และธีรพร ทองชะโชค. (2561). "กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และสันติวิธีของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้". *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 11(1). หน้า 139.

ประการที่สี่ ร่วมติดตามประเมินผล คือการร่วมตรวจสอบ ติดตามผลความก้าวหน้า และประเมินผลการดำเนินงานเครือข่ายยุติธรรมชุมชนได้คิดและปฏิบัติร่วมกัน เพื่อทราบและแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นอันทำให้เกิดการพัฒนากระบวนการยุติธรรมร่วมกัน

ประการที่ห้า ร่วมรับประโยชน์ คือผลจากการที่ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันเป็นเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามประเมินผลจนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งทำให้ทุกคนได้รับประโยชน์จากการพัฒนากระบวนการยุติธรรมร่วมกันอย่างยั่งยืนต่อไป¹¹

กล่าวโดยสรุป การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในกระบวนการยุติธรรมตลอดจนถึงการเยียวยา แก้ไข พื้นฟูของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อให้ชุมชนและคนในสังคมตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันของชุมชน การดูแลบุตรหลานไม่ให้ไปกระทำความผิด เพราะครอบครัวและชุมชนคือส่วนสำคัญในชีวิตเด็ก และเยาวชนการทำงานร่วมกันของชุมชนในลักษณะของหุ้นส่วนที่เข้มแข็ง จะทำให้ชุมชนอยู่กันโดยสงบสุข อัตราการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจะลดลง

2.1.2.6 ทฤษฎีทางกฎหมาย

นักกฎหมายเห็นว่าสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเกิดจากความเยาว์วัย การรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือการถูกหลอกล่อจากผู้ใหญ่ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการกระทำความผิดในทางอาญา โดยถือเป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบน จึงไม่ลงโทษทางอาญา แต่จะใช้วิธีการสำหรับเด็กแทนเพื่อแก้ไขความประพฤติ

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีนี้มองว่าเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเพราะยังรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความสำเร็จเพียงอย่างเดียวของเด็ก ดังนั้นในการลงโทษเด็กและเยาวชนควรใช้วิธีการในการแก้ไข พื้นฟู เพื่อให้เด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นคนดีแทนวิธีการลงโทษแบบผู้ใหญ่

2.1.2.7 ทฤษฎีทางสังคมวิทยา

แนวคิดทางสังคมวิทยา อธิบายถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนว่ามาจากการที่เด็กและเยาวชนนั้นได้รับแบบอย่างความประพฤติที่ไม่ดีจากบุคคลที่อยู่รอบข้าง เด็กและเยาวชนยังขาดความหนักแน่นทางจิตใจจึงอาจถูกครอบงำ ชักจูงได้ง่าย ทำให้พฤติกรรมเด็กและเยาวชนประพฤติผิดไปจากบรรทัดฐานสังคมและกลายเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายในที่สุด

ในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยส่วนใหญ่เกิดจากคนรอบข้างชักจูงให้กระทำความผิด อาทิ เพื่อน ครอบครัว ซึ่งเด็กไม่สามารถแยกได้ว่าสิ่งที่เด็กกระทำนั้นถูกหรือผิด

¹¹ อรุณา วชิรประดิษฐพร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 5. หน้า 14.

ดังนั้นถ้านำเด็กมาลงโทษหรือใช้วิธีการลงโทษแบบผู้ใหญ่ จะไม่เกิดประโยชน์ต่อตัวเด็ก วิธีการลงโทษสำหรับเด็กควรเป็นการแก้ไข ฟื้นฟู เพื่อให้เด็กกลับตนเป็นคนดี

2.1.2.8 ทฤษฎีทางจิตวิทยา

นักจิตวิทยา ได้อธิบายสาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเอาไว้หลายทฤษฎี กล่าวคือ บางทฤษฎีเห็นว่าการกระทำผิดนั้นอาจเกิดจากความผิดปกติของร่างกายหรือทางจิต ซึ่งอาจมีมาแต่กำเนิด หรือเกิดขึ้นภายหลังความเจ็บป่วย อุบัติเหตุ ซึ่งสาเหตุดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะผลักดันให้อารมณ์ของบุคคลแปรปรวน ยิ่งเป็นเด็กและเยาวชนก็อาจจะทำให้เกิดการขาดความยับยั้งชั่งใจ ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และมีพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมและคนรอบข้าง ทำให้การกระทำผิดได้ง่าย ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่รุนแรงได้¹²

เด็กบางคนมีปมด้อยในตัวเองมาตั้งแต่เด็ก เมื่อมีอะไรมากระทบกระเทือนจิตใจ ทำให้เด็กคนนั้นกระทำความผิดได้ เช่น เด็กถูกเพื่อนล้อว่าลูกไม่มีพ่อแม่ ลูกล่อว่าเด็กอ้วน ฯลฯ จึงทำให้เด็กคนนั้นทำร้ายร่างกายเพื่อน ดังนั้นควรเยียวยาแก้ไขเด็กโดยใช้วิธีการสอนเพื่อให้เด็กได้เข้าใจว่าสิ่งที่เด็กกระทำคือความผิดเพื่อไม่ให้เด็กหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

2.1.2.9 ทฤษฎีจากความไร้ระเบียบสังคม

แนวคิดนี้มองว่าสภาวะไร้ระเบียบทางสังคม คือสภาวะไร้กฎเกณฑ์ทางสังคม มีความสลับซับซ้อนเต็มไปด้วยความยากจน สมาชิกในสังคมขาดสิ่งยึดเหนี่ยวใจ ไม่เกรงกลัวกฎหมาย ทำให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือกระทำผิดเกิดขึ้นในสังคม¹³

กระบวนการสำหรับฟื้นฟูเยียวยาเด็กและเยาวชน คือการทำให้เด็กและเยาวชนเข้าใจในกฎระเบียบ กฎหมายของสังคม การอยู่ร่วมกันของสังคม การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเพราะความไม่รู้ ความไร้เดียงสา จึงทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ดังนั้น ศูนย์ฝึกและอบรมควรปลูกฝังเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับข้อกฎหมาย กฎระเบียบ การอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

กล่าวโดยสรุป แนวคิดนี้เป็นการศึกษาถึงแนวคิดของการเกิดอาชญากรรม และแนวคิดการกระทำผิดของเด็ก ในสภาพสังคมปัจจุบันอาชญากรรมมีหลากหลายรูปแบบ เราจึงต้องศึกษาถึงการกระทำผิดของเด็กเพื่อให้ทราบว่าการกระทำผิดเกิดจากอะไร

¹² สมพร อมรชยันพคุณ. (ม.ป.ป.). *กระบวนการยุติธรรมกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน*.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: www.Lawonline.co.th. [2562, 21 มิถุนายน].

¹³ เสกสิทธิ์ สวรรยาธิปิติ. (2554). *การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินและชีวิตร่างกาย (คดีร้ายแรง) ของเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. ปรากฏมูลนิธิบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล. หน้า 14-22.

อะไรที่เป็นเหตุจูงใจให้เด็กคนหนึ่งกระทำความผิดขึ้น การกระทำความผิดเป็นอย่างไร หากจะขัดเกลาเด็กหรือเยาวชนให้กลับตัวมาเป็นคนดีต่อไป จึงต้องพิจารณาจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เด็กกระทำความผิดตลอดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษเด็ก เพื่อให้นำมาปรับใช้ให้เหมาะสม การกระทำความผิดเกิดจากตัวของเด็กเองหรือจากปัจจัยภายนอกต่างๆที่กระตุ้นให้เด็กกระทำความผิดเช่นครอบครัวลำบากไม่มีเงินซื้อข้าวเด็กจึงลักขโมยข้าวสาร เพื่อให้ศูนย์ฝึกและอบรมนำมาเป็นแนวทางในการป้องกันตลอดจนการแก้ไขการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน มิให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำความผิดซ้ำอีก ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม เยียวยาบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมเด็กและเยาวชน จึงจำเป็นต้องแก้ไขที่สาเหตุหรือต้นกำเนิดของการเกิดอาชญากรรม ซึ่งเป็นตัวปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด

2.2 แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิเด็ก

2.2.1 แนวคิดทางกฎหมายว่าด้วยความยุติธรรม

ชาวกรีกยุคต้นของประวัติศาสตร์อารยธรรมตะวันตก มองว่าความยุติธรรมเป็นเสมือนพระประสงค์ของพระเจ้าที่ควบคุมโชคชะตา พรหมลิขิตของมนุษย์ ความยุติธรรมเป็นสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ จึงมีความสัมพันธ์กับความเชื่อของมนุษย์โดยความยุติธรรมในทฤษฎีเริ่มแรก จะเป็นเสมือนหลักการครอบจักรวาลแบบอภิปรัชญา (Metaphysical Cosmological Principle) ซึ่งกำหนดควบคุมการทำงานของพลังแห่งธรรมชาติทั้งหลายในจักรวาลให้มีความสมดุลและกลมกลืนกันทั้งหมด¹⁴

แนวความคิดนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของลัทธินิรนัยและลัทธิเต๋า ที่เน้นความสำคัญในเรื่องของ “ความกลมกลืน” ในฐานะเป็นสารัตถะของความถูกต้องหรือความดีงามต่าง ๆ

ต่อมาเพลโต นักปรัชญาชาวกรีกได้เริ่มหันมาพิจารณาแนวคิดเรื่องความยุติธรรมโดยในฐานะเป็นหลักการทางจริยธรรม สำหรับการกระทำของมนุษย์หรือคุณธรรมโดยเฉพาะของมนุษย์ในงานเขียนของเขามีชื่อว่า “อุดมรัฐ” (The Republic) ซึ่งเขาได้ให้คำนิยามความยุติธรรมว่าหมายถึงการกระทำกรรมดี หรือการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง ดังนั้นความยุติธรรมของเพลโตจึงหมายถึงการกระทำกรรมดี หรือการกระทำสิ่งที่ถูกต้อง ดังนั้นความยุติธรรมของเพลโตจึงหมายถึงการที่แต่ละคนกระทำสิ่งที่ตนเกี่ยวข้องให้เป็นอย่างดีเหมาะสม ในทัศนะของเพลโตความยุติธรรมเป็นเสมือนองค์รวมของคุณธรรมและโดยทั่วไปแล้วถือว่าคำตอบเกี่ยวกับ

¹⁴ สำนักงานวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. *แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานในรัฐธรรมนูญ*.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2558/hi2558-065.pdf>. [2562, มิถุนายน 7].

ความยุติธรรมจะถูกค้นพบได้ด้วยปัญญาหรือการไตร่ตรองเชิงปัญญาอย่างลึกซึ้ง ความยุติธรรมจึงเป็นสัจธรรมของบุคคลผู้มีปัญญาเท่านั้นจึงจะค้นพบได้ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าคำอธิบายของเพลโตในเรื่องความยุติธรรมจะมีลักษณะกว้างและเป็นนามธรรมซึ่งต่อมาเพลโตได้ให้ความหมายไว้ชัดเจนกว่าเดิมว่า ความยุติธรรมหมายถึง “การให้ทุกคนตามส่วนที่พึงจะได้รับ” และส่วนที่พึงจะได้รับ จะได้รับมอบภาระหน้าที่เฉพาะซึ่งตนมีคุณสมบัติหรือเหมาะสมตามถนัด

อริสโตเติล นักปราชญ์กรีก ซึ่งเป็นศิษย์ของเพลโต มองความยุติธรรมว่าเป็นคุณธรรมเฉพาะเรื่อง หรือคุณธรรมพิเศษเรื่องหนึ่งท่ามกลางคุณธรรม หลากหลายในสังคม ความยุติธรรมคือคุณธรรมทางสังคมประการหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และคุณธรรมเรื่องความยุติธรรมนี้ จะใช้ได้ต้องมีประสิทธิภาพต่อเมื่อมนุษย์ได้ปลดปล่อยตัวเองจากแรงผลักดันของความเห็นแก่ตัว โดยเขาได้แบ่งความยุติธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่หนึ่ง ความยุติธรรมโดยธรรมชาติ (Natural Justices) หมายถึงความยุติธรรมซึ่งเป็นสากล ใช้ได้กับทุกคนไม่มีขอบเขตจำกัด

ประเภทที่สอง ความยุติธรรมตามแบบแผน (Conventional Justices) หมายถึงความยุติธรรมซึ่งเป็นไปตามตัวบทของกฎหมายบ้านเมือง หรือธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละสังคม หรือชุมชน ความยุติธรรมประเภทนี้อาจมีความเข้าใจแตกต่างกันตามแต่ละสถานที่ และอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาหรือตามความเหมาะสม

นอกจากนี้อริสโตเติลยังได้แบ่งความยุติธรรมตามประเภทของการได้มาออกเป็น 3 ประเภท คือ

ประเภทที่หนึ่ง ความยุติธรรมในการแบ่งปัน เป็นความยุติธรรมที่เกิดจากการแบ่งปันทรัพย์สิน สิทธิหน้าที่ เกียรติยศ หรืออำนาจในสังคมภายใต้หลักเรื่องความเสมอภาค

ประเภทที่สอง ความยุติธรรมในการชดเชย เป็นความยุติธรรมเฉพาะรายสำหรับการแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกันเอง ความยุติธรรมประเภทนี้สามารถปรับได้ตามสภาพสังคมและความเป็นจริง

ประเภทสุดท้าย ความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยน เป็นความยุติธรรมที่เกี่ยวข้องระหว่างเอกชนกับความเป็นธรรมในการแลกเปลี่ยนสิ่งใดสิ่งหนึ่งความยุติธรรมในความคิดของอริสโตเติลนั้นถือว่า “ความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นเมื่อคนที่เท่าเทียมกัน ได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกัน และเมื่อคนที่ไม่เท่าเทียมกัน ได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกัน”¹⁵

ในยุคต่อมา ได้มีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายของคำว่า “ยุติธรรม” ไว้หลายท่าน ซึ่งสรุปได้ว่ามีสองลักษณะคือความยุติธรรมในความรู้สึกนึกคิดของบุคคลซึ่งอาจขัดต่อหลัก

¹⁵ สำนักงานวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 14. หน้า 2-3.

กฎหมายและความยุติธรรมตามกฎหมายซึ่งก็สามารถมีการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม หลักของความยุติธรรมสามารถนำไปใช้เป็นกลไกในการคุ้มครองสิทธิเด็กระหว่างการสอบสวนคดีอาญาชั้นพนักงานสอบสวนได้โดยจะต้องมีพนักงานสอบสวน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนโดยตรง และผู้เข้าร่วมรับฟังการสอบสวนแบบสหวิชาชีพ คือนักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา พนักงานอัยการ ทนายความ หรือบุคคลที่เด็กร้องขอ ย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมด้วยเช่นกัน

2.2.2 แนวคิดในการคุ้มครองและปฏิบัติต่อเด็ก

แนวคิดในการคุ้มครองและปฏิบัติต่อเด็กที่มีอยู่นั้น มีผู้ใช้หลักเกณฑ์หลายอย่างประกอบการพิจารณา เช่น การมองในแง่เศรษฐกิจ จริยศาสตร์ เป็นต้น ถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมีความเกี่ยวข้องกันในเชิงสิทธิอำนาจที่บุคคลอย่างน้อยสองคนมีต่อกัน คือ เด็ก บิดามารดา และสังคม มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อกันในเชิงอำนาจ สามารถแบ่งแนวคิดต่อเด็กออกเป็น 3 แนวคิด¹⁶ คือ

2.2.2.1 แนวคิดที่ถือว่าเด็กเป็นสมบัติของบิดามารดา เกิดจากความคิดที่ว่าครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญที่สุดที่จะดำรงสังคมส่วนรวมเอาไว้ เพราะสังคมในสมัยก่อนยังไม่เข้มแข็งเหมือนสังคมปัจจุบัน แนวคิดนี้จึงเป็นกระแสหลักในสังคมทุกแห่ง พบมากที่สุดและยังฝังอยู่อย่างลึกซึ้งในสังคมปัจจุบัน แนวคิดดังกล่าวนี้ถือว่าเด็กเป็นสมบัติส่วนตัวของบิดามารดา สังคมภายนอกหรือรัฐไม่สามารถแทรกแซงได้ บิดามารดามีสิทธิและอำนาจเหนือลูกอย่างเด็ดขาด จะปฏิบัติต่อเด็กอย่างไรก็ได้ ซึ่งอริสโตเติลเคยกล่าวไว้ว่า ความเป็นธรรมของนายหรือบิดามารดานั้น แตกต่างออกจากของพลเมืองทั่วไปเนื่องจากเด็กหรือทาสถือเป็นทรัพย์สินดังนั้นจึงไม่ถือว่าเป็นการอยู่ดีธรรมสำหรับทรัพย์สินของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั่นเอง

2.2.2.2. แนวคิดที่ถือว่าเด็กเป็นสมบัติของสังคมหรือรัฐ แนวความคิดนี้เกิดจากการเป็นความสำคัญของรัฐมากกว่าครอบครัว เด็กจึงเป็นสมบัติของสังคมหรือรัฐ บิดามารดาไม่มีสิทธิอำนาจเหนือเด็กเลย จึงเป็นหน้าที่ของสังคมหรือรัฐที่จะต้องอบรมดูแลให้เด็กเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพของสังคมหรือรัฐนั้น

2.2.2.3 แนวคิดที่ถือว่าเด็กมีสิทธิในฐานะปัจเจกชน แนวความคิดนี้เกิดจากความคิดของปัจเจกชน ที่ให้ความสำคัญแก่บุคคลแต่ละคนว่าเป็นมนุษย์หรือสิ่งที่มีอยู่ได้ด้วยตนเอง เกิดในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ที่เป็นแนวคิดที่แยกตัวออกจากความคิดของศาสนาจักรที่ครอบงำ

¹⁶ เจตรินทร์ พันจะโปะ. (2551). *ปัญหากฎหมายการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน ศึกษาเฉพาะกรณีการดำเนินการสอบสวนในชั้นพนักงานสอบสวน*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 20 – 21.

ความคิดของผู้คนในสมัยยุคกลางของยุโรป แนวคิดนี้ได้มองเด็กอย่างมีสิทธิอำนาจและคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ดังนั้นแม้เด็กจะอยู่ในความดูแลของบิดามารดา เด็กก็มีสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลเช่นเดียวกัน สังคมหรือรัฐจึงมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของเด็กเช่นเดียวกับบิดามารดา เพราะเด็ก บิดา มารดา เป็นส่วนหนึ่งของสังคมทั้งสิ้น บิดามารดาจึงเป็นเจ้าของเด็กในฐานะผู้ให้กำเนิดหรือเหมาะสมสำหรับเด็กเท่าที่เด็กได้รับความดูแลอย่างถูกวิธี ไม่เป็นที่เสื่อมเสียต่อสวัสดิภาพเด็ก แต่เมื่อใดที่บิดามารดาไม่มีความบกพร่อง หรือด้วยเหตุอันใดก็ตามที่บิดามารดาไม่สามารถทำหน้าที่ของตนเองได้ สังคมหรือรัฐจะต้องเข้าไปเป็นธุระ เพื่อช่วยเหลือแก้ไขด้วยวิธีการอันเหมาะสมต่อเด็ก อันเป็นการให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพและสิทธิความเป็นปัจเจกชนของเด็กไว้

กล่าวโดยสรุป แนวคิดนี้เป็นการศึกษาถึงการคุ้มครองสิทธิของเด็ก เมื่อเด็กกระทำ ความผิดเด็กจะถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะป็นชั้นตำรวจ อัยการ ศาล ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็ก เจ้าหน้าที่ทุกท่านจะต้องให้ความยุติธรรมกับเด็กทุกคนและให้ความคุ้มครองต่อเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การคุ้มครองสิทธิต่างๆของเด็กควรได้รับแตกต่างจากผู้ใหญ่ เพื่อไม่ให้เด็กถูกริดรอนสิทธิอันมีสิทธิที่เด็กพึงจะได้รับ ดังนั้นแม้เด็กจะอยู่ในความดูแลของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กก็ยังมีสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลที่ได้รับคุ้มครองเช่นเดียวกัน เพื่อให้เด็กได้รับการคุ้มครองที่ถูกต้องในทุกขั้นตอนของการฝึกและอบรมจนกว่าเด็กจะพ้นโทษและถูกปล่อยตัวออกไป

2.3 หลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน¹⁷

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27.

บรรเจิด สิงคะเนติ เห็นว่า หลักความเสมอภาคหมายถึงความเสมอภาคในกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ในทางกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ และความเสมอภาคในกฎหมายนี้อาจเป็นได้ทั้งในทางสิทธิและในทางหน้าที่หรือภาระ¹⁸

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ เห็นว่า หลักความเสมอภาคในทางกฎหมายเป็นหลักการทำให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อย่างเท่าเทียมกันหรือไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ การปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคนั้นจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้นๆ จึงจะทำให้เกิดความยุติธรรมภายใต้หลักความเสมอภาคขึ้นได้

หลักความเสมอภาคดังกล่าวนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประการ ประการแรกหลักความเสมอภาคทั่วไป ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย หมายความว่า บุคคลไม่ว่าจะมีฐานะทางกฎหมายอย่างไรก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน สถานะทางกฎหมายไม่ก่อให้เกิดเอกสิทธิ์แก่บุคคลเหล่านั้นแต่อย่างใด เช่น ถ้าตำรวจทำผิดกฎหมายก็ต้องรับโทษเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทำผิดกฎหมาย

อีกประการหนึ่งคือ หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง หมายความว่า กฎหมายได้บัญญัติถึงความเสมอภาคในขอบเขตเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่น ความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม ความเสมอภาคในการเข้าทำงานในภาครัฐ เป็นต้น

หลักความเสมอภาคในระบบกฎหมายไทย มีทั้งหลักความเสมอภาคที่ปรากฏในรูปของบทบัญญัติของกฎหมาย ทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และตามพระราชบัญญัติอื่นๆ และหลักความเสมอภาคที่ปรากฏในรูปของคำวินิจฉัยและคำพิพากษาของศาล

ดังนั้น การกระทำใดๆก็ตามที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเป็นการแสดงให้เห็นว่าบุคคลไม่อาจได้รับการปฏิบัติอันก่อให้เกิดความได้เปรียบหรือเสียเปรียบอันเนื่องมาจากการเลือกปฏิบัติ บุคคลที่ถูกเลือกปฏิบัติจึงไม่ได้รับความเป็นธรรมจากองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐซึ่งขัดต่อหลักความเสมอภาค คือ องค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญให้แตกต่างกันออกไป และปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน หลักความเสมอภาคจึงพิจารณาเฉพาะความแตกต่างหรือความเหมือนกันในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป เจ้าหน้าที่ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนทุกท่านต้องปฏิบัติต่อเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยใช้มาตรฐานเดียวกันในการฝึกและอบรม ไม่ว่าจะเป็เด็กที่มาจากรอบครัวที่ร่ำรวยหรือมาจากครอบครัวที่ยากจน เด็กทุกคนต้องมีสิทธิอำนาจและคุณค่าของความ

¹⁸ บรรเจิด สิงคะเนติ. (2555). *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 186 – 195.

เป็นมนุษย์ที่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมเสมอภาคกันทุกคน เพื่อเป็นแนวทางให้ศูนย์ฝึกและอบรมนำมาพัฒนาบุคลากรและเจ้าหน้าที่ต่อไป

2.4 สาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นเด็กมีปัญหา จึงมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากทำนองคลองธรรม มีพฤติกรรมเกรี้ยวกราด ขอบความรุนแรง ทำร้ายร่างกายผู้อื่น และมีพฤติกรรมก่อความสงบสุขของสังคม มักมีวามสุขกับอบายมุข และติดยาเสพติดซึ่งจะนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายตั้งแต่ความผิดเล็กๆ น้อยๆ จนถึงขั้นร้ายแรง

การแก้ปัญหาคือการกระทำผิดให้ได้ผลต้องแก้ที่สาเหตุว่ามีสมมติฐานมาจากสิ่งใด จึงจะสามารถวางวิธีแก้ไขได้อย่างถูกต้องเหมาะสม การรู้สาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนแต่ละคนจะช่วยให้ทราบแนวทางในการพิจารณาตัวอย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมและป้องกันมิให้กระทำผิดอีกต่อไปด้วย¹⁹

2.4.1 ตัวเด็กและเยาวชนนั่นเอง

โดยเด็กที่กระทำผิดจำนวนมากมีปัญหาทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นมูลเหตุผลักดันส่งเสริมให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งอาจกล่าวได้คือ

สติปัญญาและจิตใจ ในทางวิชาการยอมรับกันว่าสติปัญญา อุปนิสัยบางอย่างและโรคบางอย่างสามารถถ่ายทอดจากพ่อแม่สู่ลูกหลานได้ เช่นปัญญาอ่อน จิตใจบกพร่อง บุคลิกภาพทรมามความรู้สึกลึกซึ้งทางเพศที่ผิดปกติ ซึ่งเป็นมูลเหตุให้เด็กมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดได้ง่าย

ร่างกายและโรค ลักษณะร่างกายที่ผิดปกติ พิการ และโรคบางอย่าง เช่น โรคเอ็ดส์ กามโรค โรคพิษสุราเรื้อรัง เป็นต้น ซึ่งได้รับถ่ายทอดมาจากพ่อแม่ ทำให้เด็กมีปมด้อยในจิตใจและมองโลกต่างไปจากคนทั่วไป ทำให้มีพฤติกรรมก้าวร้าวและต่อต้านบรรทัดฐานของสังคม²⁰ เช่น เด็กมีปมด้อยเรื่องหน้าตา จึงเกิดโทสะเมื่อเพื่อนมาล้อเลียนเรื่องหน้าตา ทำให้เกิดเรื่องทะเลาะกัน

2.4.2 ครอบครัว

ครอบครัวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับชีวิตของเด็กมาก ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจึงมีอิทธิพลเหนือความประพฤติของเด็ก ไม่ว่าจะในรูปแบบที่ดีหรือไม่ดี เนื่องจากเด็กเป็นวัยที่มีความอ่อนไหวมาก ต้องการความรัก ความอบอุ่น รวมทั้งการปกป้องดูแลจากครอบครัว

¹⁹ ประเทือง ธนียผล. (2556). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 9 – 10.

²⁰ ประเทือง ธนียผล. *อ้าวแล้วเชิงอรรถที่ 19*. หน้า 10.

หากความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวมีปัญหาปากเสียงกันเป็นประจำ การหย่าร้างทำให้เด็กขาดที่พึ่ง ยุ่งยากในจิตใจ ขาดความรัก ความเอาใจใส่จากบิดามารดา อาจส่งผลให้เด็กเก็บกด มีแนวโน้มกลายเป็นบุคคลที่กระทำผิดได้ตลอด จนครอบครัวที่เป็นแบบอย่างไม่ดี เช่น จำหน่ายยาเสพติด หรือครอบครัวที่เอาใจมากเกินไป จะทำให้เด็กได้ใจ เอาแต่ใจตนเอง เป็นเหตุให้มีพฤติกรรมก้าวร้าวและก่อการกระทำผิดได้²¹ เช่น การทำร้ายร่างกายของบุคคลในครอบครัวหรือผู้อื่น พ่อแม่ชอบใช้ความรุนแรงต่อกันให้เด็กเห็นแล้วอีกฝ่ายต้องยอมแพ้ เด็กจึงพัฒนาความรู้สึกก้าวร้าว และเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาโดยใช้ความรุนแรง

2.4.3 เพื่อน

เพื่อนเล่นที่โรงเรียน หรือสถานศึกษาในวัยเด็ก หรือเพื่อนในถิ่นใกล้เคียง ในสถานพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อนเล่นที่มักจะรวมกันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้าหรือผู้นำ และสมาชิกหากเป็นกลุ่มเด็กที่มีความประพฤติไม่ดีติดยาเสพติด หรือมีนิสัยลัทธิทรพีแล้วอาจพาสมาชิกคนอื่นไปในทางที่ไม่ดีด้วย²² หรืออาจจะต้องร่วมรับผิดชอบเพราะอยู่ในกลุ่มผู้กระทำความผิด ในฐานะตัวการร่วมหรือผู้สนับสนุน เช่น การแข่งรถ การเล่นเกมพนัน

2.4.4 การศึกษา

สถานศึกษาจะมีส่วนคล้ายกับครอบครัว กล่าวคือ เป็นสถาบันที่มีการอบรม สั่งสอน ควบคุม เสริมสร้างบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนผ่านการเรียน การสอน และการจัดงานกิจกรรมต่าง ๆ จึงมีส่วนในการพัฒนาบุคลิกภาพและเสริมสร้างลักษณะนิสัยของบุคคลให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในภาวะของบุคคลที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาย่อมจะมีอุปสรรคในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นเพราะเกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ต้องการใช้จ่ายแรงงานเด็กทำให้เด็กต้องหยุดการศึกษาเพื่อหารายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว และค่าใช้จ่ายส่วนตัวก่อนถึงวัยอันควร ทำให้บั่นทอนโอกาสและความก้าวหน้าทางการศึกษาและทำให้เด็กขาดทักษะในการเรียนรู้ที่จะใช้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตต่อไป ทำให้มีโอกาสสูงที่เด็กจะถูกชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย และอาจจะกระทำความผิดในที่สุด นอกจากนี้ ปัญหาจากสถานศึกษาเองมีส่วนผลักดันให้เด็กกลายเป็นผู้กระทำผิดได้ เพราะขาดครูอาจารย์ที่ดี เด็กไม่ได้รับ

²¹ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2555). *การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการ ศาลยุติธรรม. หน้า 33 – 35.

²² สุรลีนี ดอกชะเอม. (2552). *ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาวิทาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 24

ความสนใจทำให้เด็กขาดการให้คำปรึกษาและแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและการดำเนินชีวิต อาจส่งผลให้เด็กและเยาวชนบางส่วนเบี่ยงเบนไปหาโรงเรียน²³ เมื่อเด็กไม่ได้รับการศึกษาจึงถูกชักจูงได้ง่าย เช่น เด็กถูกหลอกให้ไปขายตัว ถูกหลอกให้ไปค้ายาเสพติด

2.4.5 สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ของที่พักอาศัย แหล่งชุมชน หรือบริเวณที่พักอาศัย มีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เนื่องจากธรรมชาติของเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่มักจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่หรือบุคคลรอบข้าง แล้วเกิดการซึมซับปลูกฝัง จนกลายเป็นนิสัย แหล่งเสื่อมโทรมหรือชุมชนแออัดมักจะมีประชากรเป็นจำนวนมากและหลากหลาย คนว่างงาน ทำให้แหล่งเสื่อมโทรมหรือชุมชนแออัดกลายเป็นแหล่งรวมของมิจฉาชีพ ทำให้เด็กและเยาวชนได้รับอิทธิพลจากแบบอย่างที่ไม่ดี โดยการได้ยิน หรือได้เห็น หรือได้รับการสั่งสอนให้มีความนิยมที่เห็นชอบกับการละเมิดกฎหมาย ทำให้เด็กและเยาวชนมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดได้ง่ายขึ้น²⁴ เช่นเด็กหรือเยาวชนอยู่ในสังคมที่มียาเสพติด หรือแหล่งอบายมุข

2.4.6 ภาวะเศรษฐกิจ

ความยากจนทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความทะเยอทะยาน อยากรได้ ความไม่พอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน อยากรมีความหรูหรา พุ่มเฟียดย่างบุตรคนที่มีฐานะที่พบเห็นหรือได้รับการบอกเล่า ถ้าความผิดพุ่งชน ความทะเยอทะยานมีความรุนแรงประกอบกับปัจจัยอื่นมากระตุ้น ก็จะกระทำความผิดเพื่อที่จะให้ได้เงินมาใช้จ่ายตามความปรารถนา นอกจากนี้ สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้บิดามารดาต้องประกอบอาชีพ ไม่มีเวลาที่จะดูแลเอาใจใส่ และให้การอบรมสั่งสอน รวมทั้งกดดันดูแลความประพฤติของเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนมีเวลาว่างมากขึ้น จึงออกไปใช้เวลาว่างส่วนใหญ่อยู่นอกบ้าน และคบหาเพื่อนที่มีสภาพครอบครัวที่คล้ายคลึงกัน มีความประพฤติเสียหยา ทำให้มีโอกาสชักชวนกันไปในทางที่ไม่ถูกต้อง หรืออาจจะถูกผู้ใหญ่ที่มีอาชีพในทางทุจริตเกลี้ยกล่อมชักชวนไปเป็นเครื่องมือได้ง่าย²⁵ เช่นการค้าประเวณีของเด็กวัยรุ่น เพื่อแลกโทรศัพท์มือถือ ค้ายาเสพติดเพื่อมีรถยนต์ขับ

2.4.7 ยาเสพติด

ผู้ที่ติดยาเสพติดจำนวนมากจะอยู่ในช่วงวัยรุ่น เนื่องจากถูกเพื่อนชักชวน และความอยากรู้อยากทดลอง จึงทำไปโดยขาดการยั้งคิดและไตร่ตรองให้รอบคอบถึงผลเสียที่จะติดตามมา นอกจากนี้ถูกหลอกให้เสพเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชญากรรม เมื่อติดยาเสพติดแล้ว

²³ สุธาสิณี ดอกพะยอม. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 22. หน้า 23.

²⁴ สุธาสิณี ดอกพะยอม. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 22. หน้า 21.

²⁵ สุธาสิณี ดอกพะยอม. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 22. หน้า 23-24.

ต้องยอมทำทุกอย่างเพื่อแลกกับยาเสพติด ไม่ว่าจะถูกให้ทำในสิ่งที่ยากลำบากเพียงใด ขอให้ได้ยาเสพติดมาเสพเท่านั้น ปัญหาการติดยาเสพติดของกลุ่มวัยรุ่นสืบเนื่องจากผลของการติดยาเสพติด หากผู้เสพไม่ได้เสพยาเสพติดจะเกิดอาการคลุ้มคลั่ง ขาดสติสัมปชัญญะสามารถก่ออาชญากรรม โดยประทุษร้ายต่อร่างกายเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สิน นำไปซื้อยาเสพติดมาตอบสนองความต้องการ นอกจากนี้ กลุ่มนี้บับัตรรักษาหายแล้ว อาจจะกลับไปเสพอีก ถ้าจิตใจไม่เข้มแข็งพอ และสิ่งสำคัญคือการตั้งข้อรังเกียจของสังคมต่อผู้ติดยาเสพติด แม้ว่าจะรักษาหายแล้ว ทำให้ผู้ที่เคยตกเป็นทาสยาเสพติดหางานทำได้ยาก อันเป็นผลให้ต้องก่ออาชญากรรมอีก²⁶ เช่น ความผิดจากฐานเสพยาเสพติด ต่อมาพัฒนาเป็นการค้ายาเสพติด จากอัตราการกระทำ ความผิดที่พบบ่อยสุดของเด็กและเยาวชน ในสถิติเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในสถานพินิจทั่วประเทศ จำนวนที่เด็กกระทำความผิดมากที่สุดคือ คดียาเสพติด 64.12%

2.4.8 การสื่อสารมวลชน

ปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ และหนังสืออ่านเล่น เข้ามามีอิทธิพลต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอาชญากรรมหรือแสดงรายละเอียดแห่งวิธีการประกอบอาชญากรรม หรือการออกแบบ เกมออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ตที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมหรือการเผยแพร่รูปภาพที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วเด็กและเยาวชนมักจะค้นหาสิ่งที่มีความตื่นเต้นมาทดลองทำเลียนแบบได้ง่าย จนอาจถูกชักจูงหรือกระทำความผิดได้²⁷ เช่น ความผิดเกี่ยวกับทำร้ายร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ

เด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรของชาติในอนาคตหากได้รับการปกป้องและการดูแลที่ดียอมเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและมีคุณค่าต่อประเทศชาติ เนื่องจากเด็กเป็นผู้ขาดประสบการณ์ชีวิต รวมทั้งความรู้สึกผิดชอบไม่สมบูรณ์ การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหา รวมทั้งการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด จึงเป็นเรื่องสำคัญและมีความละเอียดอ่อน โดยต้องคำนึงถึงการปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาพบว่าสาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กแต่ละคนมีสาเหตุที่ไม่เหมือนกัน บางคนกระทำความผิดเพราะความจำเป็นเช่น ครอบครัวยาก บางคนกระทำความผิดเพราะทำตามเพื่อนหรืออาจอยู่ในสังคมที่มีแหล่งมั่วสุมอบายมุข เด็กซึ่งยังไร้เดียงสา

²⁶ อัจฉริยา ชูตินันท์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 6. หน้า 101.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 112

จึงทำให้ถูกหล่อลวงให้กระทำความผิดได้ง่าย ดังนั้นการรู้ถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนแต่ละคนจะช่วยให้ทราบถึงแนวทางในการฝึกและอบรมเด็กเหล่านั้นอย่างถูกต้องเหมาะสม เมื่อทราบถึงสาเหตุที่แท้จริงเหล่านั้นแล้ว จะได้ฝึกและอบรมอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมและป้องกันมิให้เด็กกระทำผิดอีกต่อไปด้วย

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดสำหรับเด็กและเยาวชน

2.5.1 วัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิด

ในยุคต่างๆตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดได้ดังนี้²⁸

2.5.1.1 การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่มีประวัติความเป็นมาเก่าแก่แพร่หลายที่สุด โดยมีมาตั้งแต่สมัยที่มนุษย์ยังเป็นสังคมป่าเถื่อน มีรูปแบบการลงโทษที่รุนแรง ในลักษณะทารุณโหดร้ายและนิยมการลงโทษประหารชีวิต หรือกระทำการทรมานผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรง เป็นต้นว่า กำหนดโทษประหารชีวิตผู้ที่ลักขโมยสิ่งของหรือทรัพย์สินจากที่อยู่อาศัยของผู้อื่น ตามวิถ้วาอาราม การตัดอวัยวะ การเขี่ยนติ การทรมาน

การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนนี้ มีแนวคิดซึ่งได้พัฒนามาจากหลักปรัชญาพื้นฐานที่ว่าอาชญากรรมเป็นการประทุษร้ายต่อผู้อื่น จึงสมควรที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนให้สาสมกับอาชญากรรมที่ตนก่อขึ้น เพื่อเป็นการเน้นย้ำให้ผู้กระทำความผิดได้ตระหนักถึงผลกรรมที่ได้กระทำต่อบุคคลอื่น กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดได้กระทำความผิดหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนก็ควรที่จะต้องได้รับผลตอบแทนในการกระทำนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สาสมกับความผิดเพื่อให้เกิดความยุติธรรม จนเป็นที่มาของคำกล่าวที่ว่า “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” แต่ปัจจุบันการลงโทษโดยถือหลักการแก้แค้นทดแทนได้วิวัฒนาการไปตามแนวความคิดทางอาชญาวิทยาสมัยใหม่ คือการลงโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดที่ชอบธรรมนั้นจะต้องเป็นสัดส่วนที่เหมาะสมกับความหนักเบาแห่งการกระทำความผิด เป็นต้นว่า การกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดระหว่างความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนากับความผิดฐานฆ่าคนตายโดยประมาทก็ย่อมจะแตกต่างกัน จึงได้หลีกเลี่ยงหรือเลิกใช้วิธีการทารุณโหดร้าย การทรมานร่างกาย และหันมาใช้โทษจำคุกแทน ซึ่งจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับ ความหนักเบาของการกระทำความผิด

²⁸ อัจฉริยา ชูตินันท์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 6. หน้า 130.

สำหรับศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนนั้น เมื่อศึกษาการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนแล้ว พบว่าเป็นการลงโทษที่ไม่เกิดประโยชน์แก่ตัวเด็ก เด็กเป็นอนาคตของชาติ เป็นช่วงอายุที่สามารถแก้ไขฟื้นฟู อบรมสั่งสอน ให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกลายเป็นคนที่ดีของสังคมได้ จึงไม่ควรใช้การลงโทษประเภทนี้ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เพราะจะกลายเป็นการตัดโอกาสที่เด็กและเยาวชนจะได้กลับตัวกลับใจเป็นคนดี

2.5.1.2 การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence)

การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนี้เป็นรูปแบบการลงโทษที่ได้เริ่มวิวัฒนาการในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 อันถือได้ว่าเป็นการก้าวใหม่แห่งการพัฒนาระบบการลงโทษครั้งสำคัญในยุโรป เป้าหมายหลักของการลงโทษเป็นไปเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวเจ็บปวดไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีกและเพื่อแสดงให้บุคคลทั่วไปได้เห็นว่า การกระทำความผิดนั้นย่อมต้องได้รับการลงโทษเสมอ ซึ่งนับว่าเป็นการข่มขู่และปรามบุคคลทั่วไปมิให้ก่ออาชญากรรมขึ้นในสังคม

แนวคิดของวัตถุประสงค์การลงโทษนี้เชื่อว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้ให้ตนเองได้รับประโยชน์และความพึงพอใจ แต่ไม่เลือกทำสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์และเจ็บปวด ดังนั้น มนุษย์จึงต้องรับผิชอบต่อการกระทำของตนเอง การกระทำจึงเป็นการเลือกกระทำของตนเอง เนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงที่จะกระทำความผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำผิด โดยการทำให้ผู้กระทำผิดรู้สึกว่าการลงโทษที่กระทำผิดก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการกระทำผิดมากกว่าการได้รับการพึงพอใจแล้ว เขาก็จะหลีกเลี่ยงไม่กระทำความผิดอีก²⁹

อย่างไรก็ดี เนื่องจากเด็กเป็นวัยที่สามารถกระทำความผิดได้โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การใช้การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งโดยหวังให้เด็กกลัว และไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีก อาจจะทำให้เกิดการต่อต้าน หรือการกระทำที่เป็นการประชดสังคมนั้นได้ เมื่อศึกษาแล้วจึงพอสรุปได้ว่าศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจึงไม่สมควรที่จะใช้การลงโทษประเภทนี้ภายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

2.5.1.3 การลงโทษเพื่อป้องกันสังคมหรือตัดโอกาสกระทำผิด (Protection of society or incapacitation)

การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิดเป็นรูปแบบการลงโทษที่จำกัดขอบเขตการเคลื่อนไหว หรือเป็นการกระทำร้ายต่อเนื้อตัวร่างกาย เพื่อมุ่งประสงค์ให้ผู้กระทำผิดไม่สามารถกระทำความผิดหรือประทุษร้ายต่อสังคมได้อีกต่อไป

²⁹ อัจฉริยา ชูตินันท์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 6. หน้า 131.

วัตถุประสงค์เพื่อการลงโทษป้องกันสังคมหรือเพื่อตัดโอกาสการกระทำผิดนี้มีหลักการว่า อาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสกระทำความผิด การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำความผิดมีวัตถุประสงค์คล้ายกับวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง คือเพื่อป้องกันอาชญากรรมแต่แตกต่างกันตรงหลักการ กล่าวคือ การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนั้นมุ่งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก ส่วนการลงโทษเพื่อการตัดโอกาสมุ่งป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยการให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำความผิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการที่จะขจัดผู้กระทำความผิดอาชญากรรมโดยการเนรเทศเพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากรโดยการกักอาชญากรให้ไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้สังคมปลอดภัย การประหารชีวิต หรือการตัดอวัยวะ เพื่อเป็นการตัดโอกาสผู้กระทำความผิดในการประกอบอาชญากรรม เช่น ตัดมือพวกลักขโมย การลงตราประทับหรือประจานพวกกระทำความผิด รวมถึงการลงโทษจำคุกเพื่อกีดกันควบคุมผู้กระทำความผิดให้ออกจากสังคม

การลงโทษเพื่อป้องกันสังคมหรือตัดโอกาสการกระทำผิด เป็นนโยบายที่ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้น โดยวิธีการแต่ละอย่างจะมีวิธีการซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปตามความผิดที่ได้กระทำลงของผู้กระทำแต่ละคน³⁰

อย่างไรก็ตาม สำหรับกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชนแล้ว เด็กเป็นวัยที่ยังต้องได้รับการอบรมสั่งสอน ศึกษาหาความรู้ รวมถึงเป็นวัยที่ยังต้องการความรักจากผู้ใหญ่ การตัดเด็กคนนั้นออกจากสังคมจะกลายเป็นการสร้างปัญหามากกว่าการแก้ไขปัญหา ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจึงไม่ควรที่จะใช้การลงโทษประเภทนี้ภายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

2.5.1.4 การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation)

เป็นแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive school) ซึ่งมีความเชื่อในเรื่องเจตจำนงกำหนด กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่างๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระใช้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์ทุกคนถูกกดดันหล่อหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆจนต้องหันไปสู่การกระทำความผิด ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ และอาจแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุและแนวทางแก้ไข ทั้งนี้ เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นก็เพื่อเปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

แนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูนี้จึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัวให้โอกาสในการแก้ไขปรับปรุง โดยพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของผู้กระทำความผิด

³⁰ อัจฉริยา ชูตินันท์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 6. หน้า 132

กล่าวโดยสรุป เมื่อเด็กกระทำความผิดเราควรให้โอกาส เพราะเด็กบางคนยังไม่
 เดียงสาอาจมีการกระทำความผิดตามเพื่อน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนควรเน้นการแก้ไขและ
 ฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้ถึงโทษที่เขาจะได้รับ เพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชน
 กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

2.5.1.5 การนำกลับคืนสู่สังคม (Reintegration)

วัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้ผู้กระทำความผิดที่อยู่ในเรือนจำเป็นเวลานานสามารถกลับมาใช้
 ชีวิตในสังคมได้อีกครั้งเมื่อพ้นโทษ เพราะผู้กระทำความผิดเมื่ออยู่ในเรือนจำนานๆจะเกิดวัฒนธรรม
 นักโทษ ทำให้เมื่อพ้นโทษอดีตผู้กระทำความผิดจะมีปัญหาในการปรับตัวอย่างยิ่ง การนำกลับคืนสู่สังคม
 ก่อนข้างยากลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้กระทำความผิดที่ถูกขังมาเป็นระยะเวลา

เมื่อเด็กและเยาวชนเข้ามาอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทางศูนย์ฝึกและอบรมต้องจัดให้มีการ
 การเรียนการสอนให้เด็กทำอาชีพหรือเรียนต่อในระหว่างที่อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรม เพื่อให้เด็กและ
 เยาวชนสามารถนำความรู้ที่ได้รับ ออกมาเพื่อประกอบอาชีพหรือเรียนต่อได้เมื่อได้รับการปล่อยตัว
 ออกจากศูนย์ฝึกและอบรม เพื่อให้เด็กสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้

วัตถุประสงค์ทั้ง 5 ข้อนี้ยังเป็นวัตถุประสงค์ที่ใช้อยู่ในสังคมปัจจุบัน เพียงแต่ได้มี
 แนวคิดที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่เน้นการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนไปสู่การลงโทษเพื่อการแก้ไข
 ฟื้นฟูแต่อย่างไรก็ตาม การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนก็ยังปรากฏอยู่ในความคาดหวังของสังคม
 ซึ่งจะเห็นได้จากรัฐยังต้องลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อตอบสนองต่อความรู้สึกของประชาชนในกรณี
 อาชญากรรมรุนแรงเกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป วัตถุประสงค์ของการลงโทษนี้ เพื่อให้ทราบถึงการลงโทษที่ได้ผลดี
 สำหรับเด็กก่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กมากที่สุด ไม่ใช่เพียงแค่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน
 เท่านั้น แต่การลงโทษควรเน้นการสอนให้เด็กสำนึกผิดในสิ่งที่เด็กกระทำและไม่กระทำความผิด
 นั้นอีก ดังนั้นการลงโทษเด็กของการฝึกและอบรมควรจึงไปในทิศทางการศึกษาเพื่อส่งผลให้เด็ก
 เกิดการคิดวิเคราะห์ว่าทำไมต้องลงโทษเด็กเพราะอะไร ให้เด็กเรียนรู้พัฒนาและเข้าใจว่าถ้ากระทำ
 ความผิดจะได้รับโทษแบบไหน และไม่หวนกระทำความผิดนั้นอีก เพื่อให้ศูนย์ฝึกและอบรม
 ได้รู้ถึงการลงโทษแบบไหนที่มีประสิทธิภาพและส่งผลดีต่อเด็ก

2.5.2 แนวคิดและรูปแบบในการลงโทษสำหรับเด็กและเยาวชน

รูปแบบการลงโทษสำหรับเด็กและเยาวชน เป็นมาตรการในการลงโทษที่ช่วยลดจำนวน
 ผู้กระทำความผิดที่หนาแน่นภายในเรือนจำ เปรียบเหมือนเป็นมาตรการทางเลือกในการปฏิบัติต่อ
 ผู้กระทำความผิดที่ไม่มีนิสัยอันตราย ซึ่งถือเป็นมาตรการเลี่ยงการเข้าใกล้เรือนจำให้น้อยที่สุด

โดยเริ่มจากการคุมประพฤติแบบปกติไปจนถึงการใช้เรือนจำ ซึ่งมีการเพิ่มระดับความเข้มข้นของการคุมประพฤติเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

2.5.2.1 การคุมประพฤติแบบปกติ

ผู้ถูกคุมความประพฤติจะได้รับการประเมินความเสี่ยงและความต้องการ เพื่อกำหนดระยะเวลาการรายงานตัว ระเบียบวินัยในการคุมประพฤติยังไม่ค่อยเข้มงวดมากนัก ลักษณะการคุมประพฤติกฎร้ายระบบเรือนจำแต่ขั้นต่ำกว่า มีสภาพความเป็นอยู่ที่ถูกจำกัดเสรีภาพภายในศูนย์นั้น เป็นมาตรการเชิงโทษจำคุกโดยการหันมาปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยใช้หลักการของการคุมประพฤติคือ เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดจริงแต่ยังไม่สมควรที่จะถูกลงโทษโดยการจำคุก ให้มีการรอลงอาญาหรือภาคทัณฑ์ไว้ก่อน โดยให้อยู่ภายใต้การคุมประพฤติของพนักงานคุมประพฤติภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หากไม่มีการกระทำความผิดเงื่อนไขหรือกระทำความผิดในคดีอื่นอีก ก็จะถูกปล่อยตามทัณฑ์รอลงอาญาไว้

หลักการในการคุมประพฤติที่สำคัญ คือ การทำรายงานก่อนพิพากษาคดี เพราะความเป็นมาของผู้กระทำความผิดเป็นมาอย่างไร ศาลไม่อาจจะทราบได้ ศาลจะทราบก็ต่อเมื่อเจ้าพนักงานคุมประพฤติได้จัดทำรายงานเกี่ยวกับพื้นเพของผู้กระทำความผิด ประกอบการพิจารณาของศาลว่าผู้กระทำความผิดคนใดควรได้รับการคุมประพฤติ หลักในการคุมประพฤติแยกได้เป็น 2 ประการซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการคุมประพฤติจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปไม่ได้เลย คือ³¹

(1) การทำรายงานก่อนศาลพิพากษาคดีเพื่อเสนอต่อศาล

เมื่อศาลได้ทราบว่า จำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้องก่อนที่ศาลจะทำการพิพากษาคดี หากจำเลยคนนั้นกระทำความผิดไม่ร้ายแรงและจำเลยยินดีรับการคุมประพฤติ ศาลจะสั่งให้พนักงานคุมประพฤติเก็บรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวข้องกับตัวจำเลยและสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อรายงานให้ศาลทราบภายในระยะเวลาตามสมควร แล้วศาลจะกำหนดวันพิพากษาคดีนั้น

หลังจากพนักงานคุมประพฤติได้รับมอบหมายจากศาลแล้ว ต้องดำเนินการสืบเสาะข้อเท็จจริงทุกอย่างเกี่ยวกับตัวจำเลย เช่น ประวัติการกระทำความผิด อายุ การศึกษา การทำงาน การเกณฑ์ทหาร สถานภาพการสมรส สถานะทางเศรษฐกิจ เพื่อนสนิท ญาติพี่น้อง ตลอดจนลักษณะความผิดในปัจจุบันและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด โดยทำการสอบปากคำจากจำเลย ตรวจสอบใบสูติบัตร สำเนาทะเบียนบ้านหรือแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร ใบรับรองความประพฤติ ใบสูติหรือประกาศนียบัตรเป็นต้น เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดมาแล้ว พนักงานคุมประพฤติจะต้องนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนอีกรอบ แล้วเรียบเรียงให้เข้าใจง่ายน่าอ่าน ถ้ามีจุดไหนที่สำคัญให้เน้นจุดนั้นให้ชัดทำรายงาน ส่วนสุดท้ายพนักงานคุมประพฤติจะเขียนรายงานว่า ศาลควรใช้

³¹ สมคิด ศรีสังคม. (2554). *วิชาอาชญาวิทยา เรื่อง การคุมประพฤติเด็ก*. กรุงเทพฯ:ส. ศิลปการพิมพ์. หน้า 20.

มาตรการแบบไหนในการลงโทษผู้กระทำความผิด อาทิ การจำคุก หรือคุมประพฤติ หรือการแก้ไข บำบัดในศูนย์ฝึกและอบรมเพื่อเสนอต่อศาล หลังจากนั้นศาลจะพิจารณาข้อเสนอแนะของพนักงาน คุมประพฤติหรือไม่เป็นดุลพินิจของศาล

(2) การควบคุมสอดส่องผู้ถูกคุมประพฤติ มีองค์ประกอบดังนี้

การควบคุมสอดส่อง พนักงานคุมประพฤติจะต้องติดต่อกับผู้ถูกคุมประพฤติดลอดจน ครอบครัวของผู้ถูกคุมประพฤติ นายจ้างหรือบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกคุมประพฤติ เพื่อสอดส่องสอบถามข่าวคราวเกี่ยวกับผู้ถูกคุมประพฤติ และช่วยเหลือให้ผู้คุมประพฤติปฏิบัติตาม เงื่อนไขที่ศาลกำหนดไว้ การดำเนินการเกี่ยวกับการคุมประพฤติว่ามีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร ครอบครัวและนายจ้างให้ความช่วยเหลือและเอาใจใส่หรือไม่ การควบคุมสอดส่องถ้ามีการนำไปใช้ อย่างถูกต้องจะมีความหมายมากกว่าการบีบบังคับ และเป็นวิธีการช่วยเหลือให้ผู้ถูกคุมประพฤติรู้จัก ความรับผิดชอบและปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของสังคมและคำสั่งศาล

การให้บริการ พนักงานคุมประพฤติต้องกำหนดขอบเขตที่ผู้คุมประพฤติและ ครอบครัวของผู้กระทำความผิดควรได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ในศูนย์ฝึกและอบรม เพื่อประโยชน์ต่างๆ

การให้คำแนะนำ พนักงานคุมประพฤติต้องให้ความช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติและ ครอบครัวของเขาให้เข้าใจเพื่อเผชิญกับปัญหาต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและสังคม ที่เป็นสาเหตุ ให้เกิดการกระทำความผิดกฎหมาย เข้าใจบทบาทของปัญหาตลอดจนการแก้ไขปัญหาคด้วยแรงกาย แรงใจ

พนักงานคุมประพฤติได้รับมอบหมายให้ผู้คุมประพฤติผู้กระทำความผิดคนใดคนหนึ่ง หลังจากที่ได้รับเรื่องมาจากศาล ทำการวางแผนแนวทางในการควบคุมสอดส่องและบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ผู้ถูกคุมประพฤติตามขั้นตอนดังที่กล่าวมาข้างต้นตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดให้ครบทุกขั้นตอน แล้วพนักงานคุมประพฤติจัดทำรายงานเพื่อขอให้ศาลปล่อยผู้กระทำความผิดนั้นไป ในระหว่าง ที่รอคำสั่งจากศาลหากผู้ถูกคุมประพฤติคนใดฝ่าฝืนเงื่อนไขหรือมีการกระทำความผิดขึ้นใหม่ พนักงานคุมประเวตรายงานต่อศาลเพื่อขอให้เพิกถอนการคุมประพฤติหรือใช้มาตรการอื่นๆ ได้

กล่าวโดยสรุป การคุมประพฤติเป็นการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเพื่อวางแผน แนวทางในการทำการควบคุมสอดส่องบำบัดแก้ไข ฟื้นฟู ผู้กระทำความผิด เพื่อให้ศูนย์ฝึกและ อบรมได้ศึกษาถึงองค์ประกอบโดยรวมของผู้กระทำความผิด เช่นครอบครัวประกอบอาชีพอะไร ผู้กระทำความผิดมีนิสัยอย่างไร ครอบครัวอยู่ใกล้แหล่งอบายมุขหรือไม่ ตลอดจนควบคุมดูแล พฤติกรรมหลังการปล่อย เพื่อกำหนดระยะเวลาการรายงานตัว

2.5.2.2 การทำงานบริการสังคม

ความหมายของการทำงานบริการสังคม เป็นโปรแกรมการลงโทษสำหรับผู้กระทำ ความผิด เป็นเงื่อนไขพิเศษให้ผู้กระทำผิดทำงานชดเชยโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนภายใต้การดูแล สอดส่องของพนักงานคุมประพฤติในองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ตามจำนวนชั่วโมงและเงื่อนไข ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา เช่น การทำความสะอาดสถานที่ราชการ การดูแลผู้ป่วยในสถาน สงเคราะห์ เพื่อจัดให้ผู้กระทำผิดในคดีซึ่งมีอัตราโทษน้อยทำงานสาธารณะประโยชน์แทน การลงโทษจำคุก จึงเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น³² ในการทำงานบริการสังคมของต่างประเทศถือเป็นรูปแบบหรือวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด แนวใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่มีมาแต่ดั้งเดิมที่มุ่งส่งผ่านผู้กระทำผิด เข้าสู่เรือนจำ ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดระหว่างที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยเน้นให้สามารถ ปรับปรุงตัวให้เข้ากับชุมชนได้อย่างกลมกลืน เพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่สังคมด้วย³³ การทำงาน บริการสังคมให้เป็นการลงโทษระดับกลาง ต้องกำหนดเวลาในการทำงานไม่น้อยจนเกินไป ดังเช่น ในมลรัฐจอร์เจีย ให้ทำงานบริการสังคมจำนวน 132 ชั่วโมง พร้อมทั้งใช้การคุมประพฤติแบบ เข้มงวดไปด้วย

การทำงานบริการสังคมมี 2 รูปแบบ ดังนี้

ประการแรก การทำงานบริการสังคมแบบรายบุคคล คือ การจัดให้ผู้กระทำผิดแต่ละ คนไปทำงานบริการสังคมตามหน่วยงานภาคี การทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต่างๆ ตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล

ประการที่สองการทำงานบริการสังคมแบบกลุ่ม คือ การจัดให้ผู้กระทำผิด ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อช่วยฝึกทักษะด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นลักษณะงานที่ ต้องใช้คนจำนวนมาก เพื่อเสริมสร้างการยอมรับและสังคมที่ดี³⁴

กล่าวโดยสรุป เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนอยู่ร่วมกับคนในสังคมโดยทำงานเพื่อ สังคมทำงานเพื่อส่วนรวม เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับปรุงตัวให้เข้ากับสังคมได้ ศูนย์ฝึก และอบรมจึงควรนำมาตรการการทำงานบริการสังคมมาใช้ในการฝึกและอบรม

³² กุลชีกา ช่วยพั่ง. (2555). *การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์. หน้า 31.

³³ Devid ward, John scott and Malcolm Lacey. (2000). *Probation working For Justice*. New york oxford University. p 199.

³⁴ วสันต์ บุญประจักษ์. (2558). *มาตรการลงโทษผู้กระทำผิดหญิงในคดีอาญา ศึกษากรณีการจำกัดเสรีภาพไว้ในที่อยู่อาศัย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์. หน้า 44

2.5.2.3 การคุมความประพฤติแบบเข้มงวด

เป็นการนำเสนอที่มีความเข้มข้นมากกว่าการคุมประพฤติแบบปกติ สำหรับผู้กระทำผิดที่มีโทษหนัก หรืออาจมีความเสี่ยงต่อชุมชนหลักเกณฑ์ที่นำมาใช้ในกรณีนี้ ต้องพบเจ้าพนักงานคุมประพฤติ 1-4 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยในการพบอาจจะเป็นที่บ้าน ที่ทำงาน ตอนกลางคืน หรือวันหยุดในแต่ละสัปดาห์การคุมประพฤติแบบเข้มงวดเป็นการควบคุมสอดส่องผู้กระทำผิดในระดับที่มีความเหมาะสมกับระดับความเสี่ยงของผู้กระทำผิด เพื่อลดการเกิดอันตรายในชุมชนและการแก้ปัญหาความแออัดในเรือนจำ เป็นการปล่อยผู้กระทำผิดความผิดออกไปอยู่ในชุมชนภายใต้การควบคุมและส่องส่องอย่างเคร่งครัด

การคุมประพฤตินี้เป็นการลดปัญหาความแออัดในเรือนจำ เน้นการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ซึ่งอาจจะมีเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ในการติดตามตัวผู้กระทำผิด ความผิด มาตรการนี้นำมาใช้ในขั้นตอนก่อนและหลังการจำคุก ส่วนสำคัญในการนำวิธีการนี้มาใช้ ต้องใช้ให้เหมาะสมกับการกระทำ ความผิด เป็นการลดแรงเสียดทานระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้กระทำผิด³⁵

กล่าวโดยสรุป การคุมประพฤติประเภทนี้ ควรนำมาใช้หลังจากการปล่อยตัวเด็กและเยาวชน เพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำเช่นห้ามเด็กออกจากบ้านหลังเวลา 20.00 นาฬิกา

2.5.2.4 บ้านกึ่งวิถีหรือการใช้ศูนย์เลี้ยงโทษจำคุก

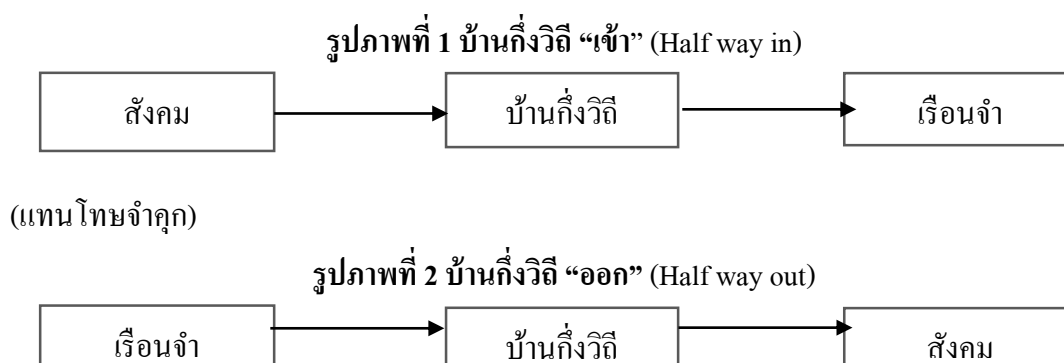
เป็นการควบคุมตัวไว้ในสถานที่ที่จัดไว้ คล้ายกับหอพักนักศึกษา ผู้กระทำผิดค่อนข้างมีอิสระเสรี เพราะสามารถออกไปทำงานนอกศูนย์ในช่วงกลางวัน แต่ต้องจ่ายค่าที่พัก ค่าอาหาร ภายในศูนย์เอง และเมื่อกลับเข้าศูนย์ต้องทำตามกฎ ระเบียบในการรักษาความสงบ ความสะอาดใน ศูนย์และห้องพัก ต้องทำงานบริการสังคมและเข้าโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู เช่น โปรแกรมการเลิกสุรา โปรแกรมการเลิกยาเสพติด

รูปแบบของศูนย์เลี้ยงโทษจำคุกที่ใช้กันอย่างแพร่หลายกันในหลายๆประเทศ คือ “บ้านกึ่งวิถี” บ้านกึ่งวิถีเป็นสถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดบางประเภทในชุมชน ลักษณะเป็นบ้านพักหรือศูนย์พักพิงที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนของผู้ที่ศาลสั่งให้พักในบ้านแทนการจำคุก ผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษหรือพ้นโทษแล้ว ผู้ที่อยู่ในการกึ่งวิถีจะออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือ หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นตามปกติ ตอนเย็นต้องกลับเข้านบ้านกึ่งวิถีตามเวลาที่กำหนด บ้านกึ่งวิถี มี 2 รูปแบบ

รูปแบบที่หนึ่ง เป็นบ้านสำหรับใช้ในการเตรียมการปลดปล่อยผู้พ้นโทษหรือผู้ใกล้พ้นโทษ เรียกว่า บ้าน”กึ่งวิถีออก” เป็นบ้านอยู่กึ่งกลางระหว่างเรือนจำกับสังคม

³⁵ วสันต์ บุญประจักษ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 34. หน้า 43.

รูปแบบที่สอง เป็นศูนย์พักพิงสำหรับผู้ที่ศาลสั่งให้พักอยู่ในบ้านกึ่งวิถี แทนการจำคุกในเรือนจำ เรียกว่า “บ้านกึ่งวิถีเข้า” เป็นบ้านกึ่งทางระหว่างสังคมกับเรือนจำ

บ้านกึ่งวิถีจัดตั้งขึ้นครั้งแรก คือ “บ้านกึ่งวิถีออก” จุดประสงค์เพื่อจัดตั้งเป็นสถานพักพิงสำหรับดำเนินการเตรียมการปลดปล่อยผู้พ้นโทษหรือผู้ใกล้พ้นโทษก่อนจะเข้าสู่สังคม เพราะผู้พ้นโทษต้องผ่านชีวิตในเรือนจำหรือถูกจองจำมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง อาจทำให้ต้องประสบปัญหาหลายประการในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม การขาดที่พักพิง ไม่มีงานทำ ฉะนั้น เพื่อให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษได้เรียนรู้ ศึกษาแนวทางในการดำรงชีวิตในสังคมภายใต้กฎเกณฑ์ การแนะนำช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่บ้านกึ่งวิถี โดยให้ผู้ที่อยู่บ้านกึ่งวิถีออกไปทำงานหรือหางานทำ โดยทางบ้านกึ่งวิถีแนะนำให้ออกไปรับการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ตอนเย็นกลับมานอนในบ้านกึ่งวิถี หรือในวันเสาร์อาทิตย์แล้วแต่กรณี มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสัมมนา กลุ่มการอภิปราย และการให้คำปรึกษาหรือส่วนบุคคล เพื่อช่วยปรับปรุงทัศนคติของผู้พ้นโทษในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม ส่วน “บ้านกึ่งวิถีเข้า” เป็นสถานควบคุมที่อยู่กึ่งทางสังคมกับเรือนจำ จุดประสงค์เพื่อให้แตกต่างไปจาก “บ้านกึ่งวิถีออก” เพราะสภาพที่เชื่อมระหว่างสังคมกับเรือนจำ ไม่ให้ผู้กระทำความผิดในบางกรณีของศาลที่เห็นไม่เหมาะสมจะให้ได้รับการรอลงอาญา โดยมีการคุมประพฤติและในขณะเดียวกันก็ไม่ควรที่จะส่งเข้ารับการรับโทษจำคุกในเรือนจำศาล อาจสั่งให้เข้ารับการควบคุมอยู่ในบ้านกึ่งวิถี³⁶ให้ทดลองปรับปรุงแก้ไขตนเอง ร่วมกิจกรรมทำประโยชน์ต่อชุมชน ทำงานหรือศึกษาเล่าเรียนต่อไป เพื่อประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าวิธีการจำคุก และต่อตัวผู้กระทำความผิดเองเพื่ออนาคตของเขาต่อไป

บ้านกึ่งวิถีออก มีสภาพที่จะให้ผู้ที่เคยถูกควบคุมหรือจองจำตัดขาดจากโลกภายนอกได้ปรับตัวเข้ากับสังคม ดังนั้นกิจการที่บ้านกึ่งวิถีจึงมิใช่มีแต่เฉพาะกิจกรรมสำหรับผู้ต้องขังเท่านั้น

³⁶ นัทธี จิตสว่าง. (ม.ป.ป.). *หลักทัณฑ์วิทยา : หลักการวิเคราะห์ระบบราชทัณฑ์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์. หน้า 53.

แต่รวมถึงการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีสำหรับบุคคลอื่นๆตามแต่กรณีด้วยเช่นบุคคลที่อยู่บ้านกึ่งวิถีจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของบ้านกึ่งวิถี โดยกำหนดไว้เช่น ห้ามเสพยาเสพติด เล่นการพนัน ดื่มสุรา คบเพื่อนไม่ดี ทะเลาะวิวาทและห้ามกลับบ้านเกินกว่าเวลาที่กำหนดหากมีการกระทำผิดข้อบังคับอย่างร้ายแรงก็จะต้องถูกส่งตัวกลับเข้าเรือนจำหรือส่งตัวไปปรับโทษในเรือนจำต่อไป สำหรับผู้พ้นโทษและหากละเมิดกฎเกณฑ์จะไม่ได้รับความอนุเคราะห์จากบ้านกึ่งวิถี

ในปัจจุบันการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนอาศัยรูปแบบของบ้านกึ่งวิถีปรากฏอย่างแพร่หลายในสหรัฐ ออสเตรเลีย แคนาดา และหลายประเทศในยุโรป มีการตั้งสมาคมบ้านกึ่งวิถีระหว่างประเทศขึ้น โดยมีสมาชิกจากประเทศต่างๆหลายประเทศทั่วโลกครอบคลุมถึงกิจการของบ้านกึ่งวิถีต่างๆไม่ต่ำกว่า 300 แห่ง บ้านกึ่งวิถีในแต่ละประเทศอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันและสหรัฐก็มีกิจการบ้านกึ่งวิถี เรียกแตกต่างกันออกไปเช่น ศูนย์เตรียมการปลดปล่อยหรือศูนย์ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน³⁷

การดำเนินการของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนควรนำรูปแบบแบบบ้านกึ่งวิถีมาใช้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่อยู่ในการกึ่งวิถีจะออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้นตามปกติ ตอนเย็นต้องกลับเข้านบ้านกึ่งวิถีตามเวลาที่กำหนด เพื่อให้เด็กได้เรียนหนังสือหรือทำงานในระหว่างที่อยู่ที่ศูนย์ฝึกและอบรม เมื่อเด็กได้รับการปล่อยตัวจะได้มีวิชาความรู้ติดตัวเพื่อนำไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อได้

2.5.2.5 ศูนย์ควบคุมผู้ถูกคุมความประพฤติ

เป็นที่พักสำหรับผู้ถูกคุมความประพฤติที่ผิดเงื่อนไขแต่ค่อนข้างแน่นอนหนา และมีกฎระเบียบเคร่งครัดมากกว่าศูนย์เลี้ยงโทษจำคุก จะใช้กับผู้ถูกคุมความประพฤติที่ผิดเงื่อนไขของการคุมความประพฤติและผู้กระทำความผิดในคดีจราจร กรณีผู้ถูกคุมความประพฤติกระทำผิดเงื่อนไขการคุมประพฤติ พนักงานคุมประพฤติมีอำนาจที่จะจับกุมตัวผู้กระทำความผิดเงื่อนไขไปที่ศาล เพื่อให้ศาลสั่งกักขังผู้กระทำความผิดเงื่อนไขไว้ในศูนย์ จะต้องทำงานบริการสังคม ซึ่งอยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานตลอดเวลา ระหว่างที่รับการฟื้นฟูและควบคุมนั้นผู้ถูกคุมความประพฤติต้องทำงานบริการสังคมด้วย ในศูนย์กักขังผู้ถูกคุมความประพฤติผู้กระทำผิดจะถูกจำกัดเสรีภาพในศูนย์ คล้ายกับที่กักกันแต่ไม่ใช่

³⁷ กฤต จีรภาสพงศา. (2552). *แนวทางในการนำมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนมาใช้กับการกระทำ ความผิดโดยเด็กในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 105-107.

คุก เพราะสภาพความเป็นอยู่สะดวกสบายพอสมควร มีระบบความปลอดภัยขั้นต่ำกว่าแบบเรือนจำ³⁸

เมื่อปรับเข้ากับศูนย์ฝึกและอบรมแล้ว เห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนกระทำผิดเงื่อนไขของศูนย์ฝึกและอบรม ศูนย์ฝึกและอบรมจะส่งเด็กและเยาวชนกลับไปสู่สถานพินิจอีกครั้ง เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการบำบัดฟื้นฟูอีกครั้ง

2.5.2.6 การคุมความประพฤติแบบค่ายทหาร

ใช้กับผู้กระทำผิดคดีอุกฉกรรจ์ เป็นมาตรการแทนการลงโทษระยะยาว โดยใช้ระยะเวลา 90 วัน วิธีการที่ใช้จะเป็นการฝึกแบบทหารเพื่อฝึกให้ผู้กระทำผิดมีระเบียบวินัยในการใช้ชีวิตในแต่ละวัน เคารพกฎหมาย กฎกติกาของสังคม เพื่อให้ได้รับการฝึกฝนด้วยยุทธวิธีทางทหารผู้กระทำผิดที่ได้รับการฝึกแบบค่ายทหารจะถูกแยกออกจากผู้กระทำผิดอื่น หลังออกจากโปรแกรมการฝึกแล้ว จะถูกคุมความประพฤติต่ออีก อายุของผู้กระทำผิด 17-30 ปี ใช้กับบุคคลต้องขังที่ได้รับการพักโทษตามที่เห็นสมควรหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้ใช้โดยตรง³⁹ เป็นรูปแบบหนึ่งของการกักขังให้ตกใจกลัว เน้นการฝึกทางกายภาพเพื่อให้ผู้กระทำผิดมีระเบียบวินัยในการใช้ชีวิตประจำวัน มีความเคารพกฎหมายและกติกาของสังคมในการฝึกแบบค่ายทหารนี้จะแยกผู้กระทำผิดออกจากผู้กระทำผิดอื่นการฝึกฝนใช้วิธีการทางทหาร⁴⁰

การฝึกประจำวันในค่ายทหารรวมถึงการฝึกระเบียบวินัยทางทหาร อาทิ การออกกำลังกายที่ต้องใช้แรงมาก การใช้แรงงาน การเดินทหาร การเข้ารับคำปรึกษาเพื่อการบำบัดการใช้สารต้องห้าม มากกว่าการฝึกทางกายภาพ การเรียนหนังสือหรือฝึกวิชาชีพ และเมื่อปล่อยผู้กระทำผิดความผิดได้รับการปล่อยตัวจากการฝึกแบบค่ายทหาร ผู้กระทำผิดต้องถูกควบคุมตรวจสอบการปล่อยโดยมีเงื่อนไขด้วยการใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ ในการติดตามตัวและอาจได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมหลังการปล่อยตัว เช่น การศึกษาสายสามัญ การรักษาการติดยาเสพติด

เมื่อปรับเข้ากับศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้วเห็นว่า สามารถนำโปรแกรมการฝึกบางส่วนมาใช้กับเด็กและเยาวชนในศูนย์ได้ โดยเฉพาะส่วนของการฝึกระเบียบวินัย เพื่อให้

³⁸ คณิง คงบริรักษ์. (2551). *ศาลกับมาตรการลงโทษระดับกลาง*. รายงานผลงานส่วนบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 6 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. หน้า 6

³⁹ ศักดิ์ชัย เลิศพานิชย์พันธุ์ และคณะ. (2551). *รายงานการวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ในการนำมาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้เพื่อเป็นมาตรการทางเลือกในการลงโทษผู้กระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย*. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 42

⁴⁰ กุลทิกา ชวขพันธ์. อังแล้วเชิงอรรถที่ 31. หน้า 27.

เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคม เคารพสิทธิของผู้อื่น เมื่อกลับเข้าไปอยู่ในสังคมแล้วจะได้ไม่กระทำความผิดซ้ำอีก

2.5.2.7 การพักการลงโทษ

เป็นการปลดปล่อยผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาดที่ได้รับการลงโทษแล้ว ให้เป็นอิสระก่อนพ้นโทษโดยมีเงื่อนไขคุมความประพฤติ ซึ่งผู้ต้องขังที่ได้รับการพักการลงโทษให้อยู่ในการควบคุมของรัฐหรือตัวแทนของรัฐและจะถูกนำตัวกลับมาจำคุกอีกถ้าฝ่าฝืนเงื่อนไขการคุมประพฤติ

การพักการลงโทษ เป็นมาตรการส่วนหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดนอกเรือนจำ นับว่าเป็นประโยชน์ตอบแทนผู้ต้องขังในชั้นสูงสุดและเป็นการจูงใจผู้ต้องขังให้ประพฤติตัวดีในขณะที่ต้องทำตัวโดยการคัดเลือกจากนักโทษชั้นดีเยี่ยม ชั้นดีมาก และชั้นดีเท่านั้น

โดยปกติวัตถุประสงค์ในการแก้ไขผู้กระทำความผิดในการพักโทษ คือ

ประการแรก เพื่อป้องกันสังคมโดยการลดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดซ้ำอีก

ประการที่สอง เพื่อป้องกันการตัดออกจากสังคม และการแก้ไขให้กลับตัวได้โดยสามารถกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยดี⁴¹

การพักโทษจึงเป็นเครื่องจูงใจให้นักโทษประพฤติดี เพื่อเป็นรางวัลตอบแทนความดี โดยกำหนดว่า นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นว่าประพฤติตัวดี มีความอดสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษา การทำงานเกิดผลดีขึ้น กระทำความดีความชอบจะได้รับการพิจารณาพักโทษ

2.5.2.7.1 หลักการของระบบการพักการลงโทษ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

การคัดเลือกผู้ได้รับการลงโทษ คือ มีระบบการคัดเลือกที่เป็นธรรมในการคัดเลือกผู้ได้รับการพักการลงโทษ มีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม ในหลายประเทศจึงนิยมใช้ระบบให้มีคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาการพักการลงโทษของผู้ต้องขังให้เข้าหลักเกณฑ์ของการพักการลงโทษในแต่ละราย ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวนี้ จะประกอบไปด้วยบุคคลจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม โดยสมาชิกคณะกรรมการทำหน้าที่ประจำในคณะกรรมการพักการลงโทษดังกล่าว มีหน้าที่พิจารณากลับกรองรายงานการขอพักการลงโทษที่เสนอขึ้นมา ส่วนรายงานจะถูกจัดทำโดยเจ้าหน้าที่จากเรือนจำ นำเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาการพักการลงโทษ แล้วคณะกรรมการพิจารณาการพักการลงโทษจะกลับกรองและสัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษทุกราย เพื่อทำรายงานเสนอต่อคณะกรรมการพักการลงโทษชุดใหญ่อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ตัดสินว่าใครควรจะได้รับพักการลงโทษ

⁴¹ อัจฉริยา ชูตินันท์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 6. หน้า 230-231.

ปัจจัยของกฎเกณฑ์ที่สำคัญที่คณะกรรมการชุดต่างๆ โดยทั่วไปนำมาใช้เพื่อนำมาพิจารณาว่าผู้ใดควรที่จะได้รับการพักการลงโทษ จัดแยกได้เป็น 3 ประเภท

ประเภทที่หนึ่ง ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานดั้งเดิมก่อนและขณะกระทำความผิด ข้อมูลประเภทนี้หาได้จากประวัติการกระทำความผิด สถิติคดี ข้อมูลจากกำนันหรืออำเภอท้องที่ รายงานของสำนักงานตำรวจ อัยการ ศาล ในส่วนของต่างประเทศจะมีเจ้าหน้าที่พักการลงโทษ ตำรวจ เก็บข้อมูลดังกล่าวจากชุมชน ภูมิสำเนาของผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ

ประเภทที่สอง ข้อมูลเกี่ยวกับความประพฤติและกิจกรรมในระหว่างต้องได้รับการพักโทษในเรือนจำ ข้อมูลประเภทนี้ได้มาจากเรือนจำ โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆของเรือนจำจะเป็นผู้พิจารณา ว่าเคยมีความผิดทางวินัยหรือไม่ อยู่ในชั้นไหน ความประพฤติทั่วไปเป็นอย่างไร ทำงานในการฝึกอาชีพอะไร เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาบ่อยแค่ไหน

ประเภทที่สาม ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายหลังจากการได้รับการพักโทษ ข้อมูลประเภทนี้ได้มาจากครอบครัว ชุมชนสังคมในละแวกบ้าน เมื่อได้รับการพักโทษแล้วจะไปอยู่กับใคร สภาพแวดล้อมในละแวกบ้านเป็นแบบไหน มีรายได้เพียงพอหรือไม่ ครอบครัวอบอุ่นมากน้อยแค่ไหน

ในบางประเทศข้อมูลเหล่านี้รวบรวมแล้วจะทำการแยกแยะออกเป็นตัวคะแนน อาทิ หากกระทำความผิดวินัยจะต้องถูกลบคะแนน 1-10 คะแนน การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา จะได้คะแนนสะสม 5 คะแนน เมื่อผู้ถูกพักการลงโทษคนใดได้ทำคะแนนถึงเกณฑ์ที่กำหนดก็จะได้รับการพิจารณาให้พักการลงโทษ

2.5.2.7.2 การเตรียมการปลดปล่อยผู้ได้รับการพักการลงโทษ โดยทำการเลือกผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษแยกออกมา ขั้นตอนต่อมาคือการพิจารณาเพื่อหาแนวทางให้ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ มีโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพ ที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ซึ่งจะมีการเก็บข้อมูลและสืบเสาะว่าผู้ใดได้รับการพักการลงโทษ เมื่อได้รับการปลดปล่อยไปแล้วจะทำงานอะไร พักอาศัยอยู่อย่างไร แต่ละขั้นตอนของการปลดปล่อยจะมีการประเมินประสิทธิภาพของผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษได้ปฏิบัติตามหรือไม่เพียงใด

การเตรียมการปลดปล่อยโดยปกติ จะเริ่มต้นด้วยการฝึกอบรมผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ปัญหา การติดต่อหางานทำ เกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับสังคม เพื่อให้ได้รับการปลดปล่อยออกไป แนะนำการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขของการพักการลงโทษ ติดต่อศูนย์การศึกษาผู้ใหญ่ ติดต่อบ้านกึ่งวิถี ศูนย์พักพิงผู้พ้นโทษ หรือสมาคมสงเคราะห์ต่างๆ

ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ จะมีปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงแรกๆ ที่ได้รับการปลดปล่อยออกไป เพราะในช่วง 6 เดือนแรกของการปลดปล่อยจะมีผู้ที่ละเมิดเงื่อนไขของการปลดปล่อยในการพักการลงโทษ จากสถิติที่ผ่านมาจะมีผู้ละเมิดเงื่อนไขในการพักการลงโทษในช่วง 6 เดือนแรกมากกว่าในช่วง 6 เดือนอื่นๆ และมีการละเมิดในช่วง 1 ปีแรกของการปลดปล่อยมากกว่าช่วง 1 ปีอื่นๆ ด้วยเช่นกัน

2.5.2.7.3 การดูแลสอดส่องคุมประพฤติผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ในการพักการลงโทษมีจุดประสงค์ที่สำคัญ คือ การปลดปล่อยผู้กระทำความผิดออกไปซึ่งมีผู้ให้ความช่วยเหลือและแนะนำ การฝึกฝนให้ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย มีการทดสอบสภาพจิตใจในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม ฉะนั้น ให้ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษได้รับการดูแลสอดส่องและคุมประพฤติแทนการปลดปล่อยแบบไม่เงื่อนไข เมื่อครบกำหนดโทษแล้ว ซึ่งในการดูแลสอดส่องการคุมประพฤติผู้ที่ได้รับการลงโทษ พนักงานคุมประพฤติจะต้องปฏิบัติหน้าที่หลายประการ อาทิ การเยี่ยมบ้าน เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวของผู้ถูกคุมประพฤติ สอบถามทุกข์สุขเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ แนะนำดูแลขอให้คำปรึกษาผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ตลอดจนเขียนรายงานเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ หากผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ได้ปฏิบัติตามจนครบตามกำหนดเงื่อนไขเวลาแล้ว ถ้าไม่มีการกระทำความผิดเงื่อนไขใดใด หรือกระทำความผิดอาญาในด้านอื่นๆ อีก จะได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระ⁴²

สำหรับศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้ว สามารถนำการพักโทษมาใช้ได้โดยตรง เพื่อเป็นรางวัลจูงใจให้เด็กและเยาวชนตั้งใจที่จะแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรม และกลับตัวเป็นคนที่ดีของสังคม

กล่าวโดยสรุป เพื่อศึกษารูปแบบของการลงโทษเด็ก ว่าเด็กควรได้รับการลงโทษในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนเหล่านั้น ไม่ใช่การกักขังหน่วงเหนี่ยวซึ่งทำให้เด็กขาดอิสรภาพแบบผู้ใหญ่เพราะนอกจากไม่เกิดประโยชน์ยังส่งผลเสียต่อตัวเด็กด้วย ศูนย์ฝึกและอบรมใช้เหตุผลที่ว่าเด็กกระทำความผิดเพราะยังไร้เดียงสาในการกระทำของเขา ดังนั้นรูปแบบในการลงโทษเด็กจึงควรเน้นเป็นการอบรม เยียวยา แก่ไข ฟืนฟู สั่งสอนสิ่งที่ถูกต้องเพื่อให้เหมาะสมกับเด็ก เด็กจะได้ไม่ต้องหวนกลับมากระทำความผิดอีก

⁴² นัทธี จิตสว่าง. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 59.

2.6 แนวคิดในการจัดการกับเด็กที่กระทำผิด ประวัติดีและความเป็นมาของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

สำหรับระบบในการจัดการกับเด็กกระทำผิดเดิมทั่วโลกใช้อยู่ 2 ระบบ คือ ระบบที่หนึ่ง ระบบการลงโทษ ถือว่าเมื่อเด็กกระทำผิดแล้วต้องถูกลงโทษให้เจ็บทรมานเพื่อไม่ให้กระทำผิดอีก หรืออีกกรณีหนึ่งคือการกักเด็กไว้ในสถานที่ที่จำกัดไม่ให้ออกไปกระทำความผิดหรือไปก่อเกิด ความเดือดร้อนให้แก่สังคมได้อีก และระบบที่สอง การให้การสงเคราะห์ แนวคิดนี้เห็นว่าเด็ก กระทำผิดเพราะสภาพสังคมแวดล้อมเด็กจึงไม่ควรได้รับโทษ แต่ควรได้รับการสงเคราะห์ วิธีการนี้ เมื่อใช้ไประยะหนึ่งพบว่าการสงเคราะห์ทำให้เด็กรู้สึกว่าจะไม่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน⁴³

2.6.1 แนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ

เป็นแนวคิดกระแสใหม่ของการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยเหตุผลที่ว่า ผู้กระทำผิดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงไม่สามารถแยกแยะผู้กระทำความผิดออกจากสังคมได้ เว้นแต่ผู้กระทำผิดที่เป็นอันตรายร้ายแรงต่อสังคมและไม่สามารถแก้ไขได้จริง การจำคุกจึงเป็นเพียง การป้องกันสังคมโดยแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น หากเมื่อเขา พ้นโทษแล้วจะต้องกลับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ผู้กระทำความผิดบางประเภทการแก้ไขฟื้นฟู โดยไม่ใช้เรือนจำจึงเป็นวิธีการที่ดีที่สุด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเหล่านั้นให้กลับตนเป็นพลเมือง ดี สามารถกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ ไม่ให้สร้างความเดือดร้อนและเป็นอันตรายต่อสังคมอีก เคยมีแนวคิดที่ว่า หากสังคมไม่มีการปรับเปลี่ยน ผู้กระทำความผิด ให้กลายเป็นผู้ที่ไม่กระทำ ความผิด หรือพลเมืองดีของสังคม สังคมนั้นก็จะกลายเป็นสังคมที่ผลิตประชากร ที่กระทำความผิด ให้เพิ่มทวีมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น จึงได้มีการคิดค้นมาตรการเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ที่กระทำ ความผิดที่ไม่สมควรที่จะเข้าคุก ให้มีการเพิ่มทางเลือกในการแก้ไขฟื้นฟูเพิ่มมากขึ้น โดยไม่ จำเป็นต้องเข้าไปอยู่ในคุกเพียงช่องทางเดียวเท่านั้นเหมือนที่ผ่านมา ในปี ค.ศ. 1841 เคยมีการใช้ วิธีการคุมประพฤติมาแล้ว เป็นมาตรการหนึ่งในการไม่ใช้เรือนจำ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำ ให้เกิดแนวคิดใหม่ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่นำเรือนจำมาใช้ หมายถึง การนำ มาตรการแบบอื่นๆมาใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด แทนการจำคุกผู้กระทำความผิดไว้ใน เรือนจำ อาทิ การได้รับการปล่อยอย่างมีเงื่อนไขให้ออกไปก่อนที่จะโทษจะครบกำหนด ให้ถือว่าการ จำคุกผู้กระทำความผิดในเรือนจำเป็นมาตรการในการลงโทษหรือปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดแบบ หนึ่งแต่อาจจะเป็นมาตรการที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดในบางประเทศ เช่น กรณีผู้กระทำ

⁴³ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว). (2545). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่ สำหรับกระบวนการยุติธรรม*. กรุงเทพฯ:เดือนตุลา. หน้า89.

ความคิดในคดีอุกฉกรรจ์หรือผู้กระทำความผิดประเภทต่างๆที่มีความจำเป็นจะต้องมีการควบคุมไว้ อย่างเข้มแข็งในเรือนจำเพื่อความปลอดภัยของประชากรในสังคม การใช้มาตรการจำคุกอาจจะไม่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะเล็กน้อยบางประเภท เช่น ผู้กระทำความผิดครั้งแรกในคดีเล็กน้อย จึงเป็นการลงโทษที่ไม่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะทางร่างกายหรือสภาวะทางอารมณ์บางคน ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนควรใช้วิธีการที่เป็นการแก้ไขหรือฟื้นฟู สภาพภาพของพวกเขาเหล่านั้นซึ่งอาจจะมีวิธีการปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้โดยใช้มาตรการอื่นแทนการ จำคุกไว้ในเรือนจำซึ่งเป็นผลดีกับเด็กหรือเยาวชนมากกว่าเพื่อเป็นการป้องกันสังคมในอนาคตได้

แนวความคิดในการปฏิบัติต่อผู้ที่กระทำความผิดโดยเลี่ยงการใช้เรือนจำ เป็นมาตรการใน ขั้นตอนก่อนการจับกุม เช่น การใช้ศูนย์ในการไกล่เกลี่ยเพื่อประนอมข้อพิพาท การให้ความรู้ เกี่ยวกับกฎหมาย ใช้ศูนย์ในการบำบัดรักษาการติดยาและการติดยาเสพติด สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ในส่วนมาตรการขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ได้แก่ การชะลอฟ้อง การฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ที่ติดยาเสพติด โดยวิธีการบังคับรักษา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายคดีอาญาเล็กน้อย มาตรการขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการพิจารณา พิพากษาคดี อาทิ การเร่งพิจารณาพิพากษาคดีบางประเภท การเปิดทำการศาลนอกเวลาราชการ ตลอดจนมาตรการขั้นตอนภายหลังการพิจารณาพิพากษาคดีในกรณีที่มีโทษจำคุกสถานเบา⁴⁴

เมื่อศึกษาแนวคิดดังกล่าวแล้วเห็นว่าเป็นเรื่องของการเบี่ยงเด็กออกจากคุกโดยใช้การเลี่ยง โทษ ซึ่งสอดคล้องกับศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐที่มุ่งเน้นที่จะ แก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยไม่ใช้การจำคุก

2.6.2 แนวคิดสากลเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

ในสภาพสังคมปัจจุบันแนวความคิดเกี่ยวกับเด็กนั้น สังคมมองว่า เป็นผู้ที่ไร้เดียงสา มีจิตใจอ่อนไหวง่าย ต้องการมีผู้คนคอยดูแลต้องการความรักความอบอุ่นได้รับการเลี้ยงดู ต้องการ ความเข้าใจจากบุคคลรอบข้าง ที่คอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา จนกว่าเด็กนั้นจะ เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ จากแนวคิดนี้ได้กลายเป็นจุดศูนย์กลางของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก และเยาวชน ในหลักภาษาลาตินว่า “*Parens patriae*” มีความหมายตามตัวอักษรว่า “รัฐเป็นบิดาของ เด็ก” (The state is the Father)⁴⁵

⁴⁴ จูดีมา ประเสริฐ. (2553). *การจำคุกในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 10-11.

⁴⁵ สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม. *โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การจำแนก แก้ไข ฟื้นฟู และติดตาม เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาลยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการ สร้างเสริมสุขภาพ. หน้า 12.

แนวความคิดดังกล่าว เกี่ยวกับเด็กได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจะต้องมีแนวความคิดที่ว่าเด็กเป็นผู้อ่อนไหวทางอารมณ์ได้ง่าย ถูกครอบงำทางความคิดจากบุคคลอื่นได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ ในการมองเด็กที่กระทำความผิดจะต้องมองที่ลักษณะเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน การที่เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดทางกฎหมายอาญานั้น เพราะเนื่องมาจากเด็กเหล่านี้อาจได้รับผลกระทบในทางลบจากสังคม ครอบครัว เพื่อน หรือการปรับปรุงแก้ไขตัวเด็กไม่เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก การกระทำที่เด็กแสดงออกมาจึงถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายที่บ่งบอกให้เห็นเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งทำให้รัฐต้องเข้าไปแทรกแซงอำนาจการปกครองเด็กของบิดามารดา โดยรัฐควรแสดงบทบาทเสมือนบิดามารดาของเด็ก ในการเข้าไปปกป้องคุ้มครองเด็กก่อนที่เด็กจะได้รับผลร้ายแรงมากขึ้นติดตามมาดังกล่าวมาข้างต้น บทบาทการเข้าแทรกแซงของรัฐนั้น ต้องมีความสอดคล้องกับแนวความคิดของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก การแสดงบทบาทดังกล่าวต้องมีวัตถุประสงค์ในการแทรกแซงเพื่อการอบรมเลี้ยงดูและปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูเด็กมากกว่าการลงโทษเด็กเพื่อที่จะได้ทำให้เด็กสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้⁴⁶

การแทรกแซงของรัฐ โดยแสดงบทบาทฐานะ “รัฐเป็นบิดาของเด็ก” มีวิวัฒนาการที่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกฏสหประชาชาติ ข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีเจตจำนงในการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนอันได้แก่ อนุสัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง กฎของสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพ โดยการแสดงบทบาทดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นลำดับแรก⁴⁷ ในการได้รับการเลี้ยงดูความรักความเข้าใจ ในบรรยากาศแห่งความผาสุก เติบโตในสิ่งแวดล้อมของครอบครัว การปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ต้องคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กหรือเยาวชนควรได้รับการปกป้องคุ้มครอง⁴⁸ เช่น การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่จะถูกแจ้งข้อหา สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำ สิทธิที่จะได้รับคำปรึกษา สิทธิที่จะให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองปรากฏตัวอยู่ด้วย สิทธิที่จะต่อสู้คดีและซักค้านพยาน สิทธิที่จะอุทธรณ์⁴⁹

⁴⁶ มาลี สิรินิจศิริวงศ์. (2556). *การพัฒนาเครือข่ายชุมชนและองค์กรวิชาชีพเพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว กรณีศึกษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครศรีธรรมราช*. รายงานผลงานส่วนบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร "ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น" รุ่นที่ 11 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 4

⁴⁷ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. ข้อที่ 3(1)

⁴⁸ กฎแห่งกรุงปักกิ่ง. ข้อ 7.

⁴⁹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. ข้อ 40 2.ข.

เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้รับการปฏิบัติและได้รับความคุ้มครองตามมาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

กล่าวโดยสรุปแล้ว แนวคิดสากลแสดงให้เห็นว่าเมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิด จะไม่ถือว่าเป็นอาชญากร แต่จะเน้นการแก้ไขฟื้นฟูแทน เพื่อให้เด็กที่กระทำความผิดนั้นกลับตัวเป็นคนดี เป็นอนาคตของชาติต่อไป

2.6.3 แนวคิดในการฟื้นฟู แก้ไขเด็กและเยาวชน

การดำเนินการฟื้นฟูสุขภาพเด็กและเยาวชน ในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิมจำเป็นต้องมีฐานคิดใหม่เป็นพื้นฐานสำคัญเพื่อก่อให้เกิดแนวคิดและมุมมองในการสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่เกี่ยวกับตัวเด็กในกระบวนการยุติธรรมแนวคิดที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่นำมาเป็นพื้นฐานในการทำงานฟื้นฟูสุขภาพเด็กและเยาวชน ดังนี้

2.6.3.1 การเปลี่ยนสถานพินิจ ให้กลายเป็นบ้านโดยการสร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมใหม่ ให้เหมาะสมต่อการฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนคือลูกหลานไม่ใช่คนโทษ เจ้าหน้าที่มีสถานะเป็นที่ปรึกษาไม่ใช่ผู้ควบคุม

2.6.3.2 ลดการใช้อำนาจ ลดการควบคุมด้วยอำนาจของเจ้าหน้าที่ต่อเด็ก แล้วใช้สื่ออย่างอื่นเข้ามาทำงานกับความคิด อารมณ์จิตใจของเด็กแทน ทั้งความรู้ ตัวละคร สภาพชีวิตของผู้คนที่แท้จริงในสังคม บรรยากาศที่เต็มไปด้วยเสรีภาพและการทำให้ศูนย์ฝึกและอบรมเป็นพื้นที่ที่ให้อิสระแก่เด็กและเยาวชนมากขึ้น

2.6.3.3 การจัดความสัมพันธ์ระหว่างเด็กด้วยกันเอง ไม่เน้นการสร้างผู้นำในแบบผู้มีอำนาจแบบเก่ามาควบคุม เช่น ขาใหญ่ มาเฟีย ลูกพี่ แต่เป็นการเน้นการสร้างความเท่าเทียมและโอกาสให้เด็กแต่ละคนเป็นผู้นำตามสถานการณ์ ตามความสามารถโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มในการคัดเลือกอย่างมีขั้นตอนทำให้ลดแรงต้านหรือการคัดค้านที่อาจเกิดจากความสงสัยในการเลือกกระทำของเจ้าหน้าที่

2.6.3.4 เชื่อมั่นว่าเด็กมีความสามารถในการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ โดยให้เด็กเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาและก้าวข้ามปัญหาด้วยตนเอง ไม่ใช่ผู้กับกฎเกณฑ์หรือระเบียบที่ควบคุม

2.6.3.5 เน้นการทำงานกับครอบครัวในเชิงบวก ใช้การจัดการปัญหาและแก้ไขปัญหาลูกของเด็กและเยาวชนที่อาศัยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ไม่แยกเด็กออกจากครอบครัว เน้นครอบครัวมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาลูก⁵⁰

⁵⁰ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (ม.ป.ป.). *การศึกษาวิจัยการพัฒนา รูปแบบการฟื้นฟูสุขภาพเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. หน้า 10-12.

การดำเนินการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กที่กระทำความผิด มีกระบวนการที่สำคัญ ดังนี้

วิธีการแยกประเภทเด็กที่กระทำความผิด

การจำแนกประเภทเด็กที่กระทำความผิด โดยปกติใช้หลักการจำแนกพื้นฐาน ซึ่งจะเป็น การจำแนกโดยใช้เพศ อายุ สติปัญญา สภาพร่างกาย ลักษณะของการกระทำความผิด ความรุนแรง ในการกระทำความผิด ความถี่ในการกระทำความผิด ระดับการศึกษา วิชาชีพ ความต้องการในการ ฝึกอบรม ประวัติของเด็กและเยาวชน ความน่าจะเป็นในการปรับตัวเข้ากับสังคม ทักษะของเด็ก และเยาวชนภายหลังได้รับการปล่อยตัว ความจำเป็นในการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟู ปัจจุบันได้แบ่งการ จำแนกเด็กออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่หนึ่ง การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนระหว่างถูกควบคุมตัวไว้ ณ สถาน จำแนกประเภทหรือสถานแรกรับ

รูปแบบที่สอง การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนที่รับการฝึกอบรม

การแก้ไขฟื้นฟูโดยใช้สถานฝึกอบรม

การแก้ไขฟื้นฟูเด็กที่กระทำความผิดใช้มาตรการในการส่งตัวไปฝึกยังสถานฝึกและอบรม เป็นวิธีการอีกแบบหนึ่งในศาลเยาวชนและครอบครัวนำมาใช้ โดยให้สถานฝึกอบรมดำเนินการ ปรับปรุงแก้ไขเด็กให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ การให้การศึกษาและพัฒนาเด็กที่มีความจำเป็น ในการได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยการฝึกอบรมเพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนค่านิยมและทัศนคติ ในทางที่ดีขึ้น ตลอดจนการพัฒนาบุคลิกภาพ เพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนความประพฤติให้ ดีขึ้น ปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบวินัย ศูนย์ฝึกและอบรมจึงควรจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขบำบัดพฤติกรรม ให้ความช่วยเหลือเด็กที่กระทำความผิดที่มีลักษณะความต้องการแตกต่างกันออกไป ในการจำแนก ประเภทของศูนย์และอบรมมีหลักการดังต่อไปนี้

ยึดถือหลักวัตถุประสงค์ของการนำเด็กมาควบคุมไว้ มี 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบการมุ่งทำโทษ คือการควบคุมเด็กเพื่อทำโทษในการที่ละเมิดกฎหมายให้เด็กรู้สึก ว่าที่การถูกตัดอิสระภาพเป็นการลงโทษ ไม่มุ่งเน้นการแก้ไขลักษณะเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน

รูปแบบมุ่งการควบคุมไว้เพื่อความปลอดภัยของชุมชน คือ การเอาเด็กมาควบคุมไว้ใน สถานี่หนึ่งให้มีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร แต่ไม่มีการแก้ไขบุคลิกภาพเป็นรายบุคคล ลักษณะเฉพาะเพื่อการเอาเด็กออกจากสังคมภายนอกเพื่อมิให้มีโอกาสกระทำความผิดต่อสังคม

รูปแบบมุ่งการแก้ไข คือ การเอาเด็กมาควบคุมไว้เพื่อให้ได้รับการเยียวยาแก้ไข ให้มี ความประพฤติที่ดีขึ้น รูปแบบนี้เป็นที่นิยมใช้ในปัจจุบัน เพราะเห็นผลมากกว่า

การแบ่งศูนย์ฝึกและอบรมแยกเป็น รุ่นเล็ก รุ่นกลาง รุ่นใหญ่ โดยถือหลักอายุในการแยกเกณฑ์เด็ก

สถานที่ในการควบคุมยึดถือความมั่นคงของศูนย์และอบรม โดยแบ่งเป็นแบบธรรมดา แบบปิด แบบเปิด

ยึดถือตามปัญหาของเด็กที่กระทำความผิดแต่ละคน แยกเป็นสถานฝึกและอบรมเด็กทั่วไป เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์เรื้อรังและเด็กปัญญาอ่อน

วิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรม

สถานฝึกและอบรมโดยทั่วไป ที่นิยมใช้ในปัจจุบันจะเป็นรูปแบบของบ้านผสมโรงเรียน คือ ภายในสถานฝึกและอบรมจะมีแม่บ้านพ่อบ้าน ทำหน้าที่คอยให้ความเอาใจใส่ดูแลเด็กให้เด็กได้รับความอบอุ่นเปรียบเสมือนเป็นบิดามารดาที่แท้จริง ซึ่งเด็กจะได้รับการฝึกและอบรมในวิชาสามัญและวิชาชีพแขนงต่างๆ ที่จัดให้มีขึ้นในสถานฝึกและอบรมตลอดจนการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กทุกคน⁵¹ เช่น

Group Therapy Communication (กิจกรรมรวมกลุ่ม) คือ การพบปะชุมนุมกัน มีการแบ่งเด็กให้เป็นกลุ่มย่อยหรือให้เด็กแบ่งกลุ่มกันเอง มีเจ้าหน้าที่เป็นผู้รับฟัง หรืออาจจะให้ประชุมกลุ่มพร้อมเจ้าหน้าที่เพื่อให้เด็กได้กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระในการใช้ชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การพักผ่อนหลับนอน ห้องรับประทานอาหาร การใช้ชีวิตร่วมกัน ปัญหาในระหว่างวัน สิ่งที่ต้องแก้ไข สิ่งที่ต้องปรับปรุง สิ่งที่ต้องส่งเสริม โดยทางเจ้าหน้าที่จะมีการชี้แจงว่า สิ่งไหนควรทำได้ สิ่งไหนทำไม่ได้ เพราะเหตุใด อธิบายพร้อมสรุปเหตุผลในการประชุมแต่ละครั้งเป็นคราวๆ ไป

Recreation Therapy (สันทนาการหรือนันทนาการบำบัด) คือ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการนันทนาการ ให้ทุกคนในกลุ่มได้รับความสนุกสนาน เพื่อความบันเทิงเร้าใจ เช่น การเล่นเกมสื่ การเล่นเกมกีฬา การร้องเพลง ตลอดจนการละเล่นต่างๆ

Occupational Therapy (อาชีพบำบัด) คือ การฝึกอาชีพ ฝึกวิชาชีพ เพื่อเป็นการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ได้เรียนรู้งาน นิยมทำในด้านงานหัตถกรรม เช่นการตัดผม ตัดเย็บ แก้ไข ช่างศิลป์ ซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้าถ้าผลผลิตนั้นสามารถขายได้ก็จะทำให้เกิดรายได้ เด็กคนนั้นก็จะได้รับรายได้ด้วย

Education (การให้การศึกษา) คือ การเพิ่มพูนความรู้ให้กับเด็กโดยการแบ่งกลุ่ม นำหัวข้อข่าวจากหนังสือพิมพ์ สารคดี บทความ ความรู้ด้านสุขภาพจิต สุขภาพ ความรู้ทั่วไป การดำเนินชีวิตในประจำวัน เพื่อให้เด็กได้รู้จักในการวิเคราะห์ วิจัย ทบทวนความรู้ด้านต่างๆ กระตุ้นให้เด็กได้

⁵¹ กฤติ จิราสพงศา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 32. หน้า 49-50.

เกิดการไฝหาความรู้ด้วยตนเอง จากการอ่านหนังสือในห้องสมุด สรุปรนำมาเสนอในกลุ่ม จัดให้มีการทนายปัญหา ตอบคำถามแลกรางวัล

Social Meeting (การสังสรรค์) คือ ทำให้เด็กรู้จักการวางตัวในการเข้าสังคม การร่วมกันกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการทำกิจกรรมร่วมกัน ให้เกิดความรู้สึกสามัคคี เช่น ร่วมกันจัดงานสังสรรค์ รับประทานอาหารร่วมกัน คิดงานร่วมกัน ในวันหยุดนักขัตฤกษ์ต่างๆ จะมีการแสดงละคร เล่นดนตรี เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกสามัคคีกัน

แนวคิดนี้เป็นการลดความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างเจ้าหน้าที่กับเด็กหรือเยาวชน เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เด็กเข้าร่วมในกระบวนการเรียนรู้ การทำให้บรรยากาศของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นอิสระ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับตนเอง สังคม ครอบครัว ให้เด็กและเยาวชนเสริมแนวคิดให้มีความเชื่อมั่นและมีความคิดเชิงบวกในตนเอง

แนวคิดดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐเพราะเป็นการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเช่นเดียวกัน จึงสามารถนำมาปรับใช้ได้หลายประการ เช่น การเปลี่ยนสถานพินิจให้กลายเป็นบ้าน เปลี่ยนการควบคุมตัวเป็นการแก้ไขฟื้นฟูแทน

2.6.4 แนวคิดในการพัฒนาและการปรับปรุงการดำเนินงาน

จากสภาพปัญหาและข้อขัดข้องในการดำเนินงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่ได้ประสบอยู่ในปัจจุบันดังกล่าวข้างต้น ศาลยุติธรรมจึงควรมีแนวความคิดต้องการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของศาลเยาวชนและครอบครัว และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ดังต่อไปนี้

2.6.4.1 พัฒนาระบบการจำแนก แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และการติดตามเด็กและเยาวชน หลังออกจากกระบวนการยุติธรรมที่เอื้ออำนวย และสนับสนุนต่อการทำงานของศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดี

2.6.4.2 พัฒนาระบบการสร้างเครือข่ายระหว่างศาลเยาวชนและครอบครัวกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานกิจกรรมด้านเด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน⁵²

เมื่อศึกษาแล้วพบว่าสามารถนำมาปรับใช้กับศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐได้หลายประการ เพราะเป็นการมุ่งเน้นในส่วนของพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน ซึ่งเมื่อศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ นำมาปรับใช้แล้ว

⁵² สถาบันวิจัยและพัฒนาสังคม สำนักงานศาลยุติธรรม. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 44. หน้า 8.

จะเป็นการพัฒนากระบวนการบูรณาการยุทธศาสตร์ให้ไปในทิศทางเดียวกัน โดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางจึงควรมีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐเพื่อแก้ไขฟื้นฟูเด็ก

2.6.5 แนวคิดของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.6.5.1 ความหมายการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายประการ เช่น

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ให้ความหมายการมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคล และกลุ่มคนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมโดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้ามาร่วมเพราะการหวังรางวัลตอบแทน และที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิตความเป็น ความต้องการ และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชน

คำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการ และร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้กับงานด้านยุทธธรรม หรืองานในกระบวนการยุทธธรรม ซึ่งงานในกระบวนการยุทธธรรมมีทั้งงานในภารกิจหลัก คือ การอำนวยความสะดวกยุทธธรรม การรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและงานบริหารที่มีโครงสร้างและกลไกเพื่อการปฏิบัติภารกิจหลัก ดังกล่าว อีกทั้งการมีส่วนร่วมยังมีความหมายที่ครอบคลุมมี 4 ประการ คือ

ประการแรก การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปได้รับอำนาจที่จะคิดทำมากขึ้นไม่ว่าในเรื่องการเมืองหรืออำนาจในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใดๆ

ประการที่สอง การมีส่วนร่วม หมายถึง ต้องร่วมกันอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค เท่าเทียมกัน และควรมีส่วนร่วมด้วยอย่างแท้จริงและเข้มแข็ง (Active) มิใช่ร่วมอย่างผิวเผินเฉื่อยชา (Passive)

ประการที่สาม การมีส่วนร่วม หมายถึง ต้องร่วมตั้งแต่ขั้นแรกของกระบวนการจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ (Entire Development Process)

ประการที่สี่ การมีส่วนร่วมมักเป็นเรื่องที่ผู้ด้อยโอกาสขอแบ่งอำนาจจากผู้ที่มิอำนาจเหนือกว่าเพื่อปรับปรุงวิถีชีวิตตนให้ดีขึ้น

2.6.5.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นแนวคิดของการแสดงถึงการยอมรับหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน และแสดงออกโดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางสถาบันและองค์การทางการเมืองต่างๆ ที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและโดยทางอ้อม ในการปกครองโดยถือว่า

ประชาชนเป็นสิ่งที่สำคัญ ถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบปกครองโดยประชาชน อันเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการองค์การภาครัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ยึดกฎระเบียบตามหลักกฎหมายต่างๆ ได้เปิดช่องให้ประชาชนสามารถดำเนินการได้แล้วในขณะนี้

ดังนั้นจึงควรเปิดโอกาสให้ประชาคมได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมรับรู้ ร่วมตัดสินใจ ในขั้นตอนที่สำคัญของการทำงาน เช่น การจัดทำแผนพัฒนา การจัดทำแผนงาน โครงการเพื่อจัดทำในแง่ของการรับฟัง ความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผล ซึ่งเป็นการบริหารจัดการภาครัฐที่ดีได้ทางหนึ่ง⁵³

กล่าวโดยสรุป การเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยการเข้ามาเป็นอาสาสมัครหรือเข้ามาเป็นคณะกรรมการ เพื่อกระตุ้นให้ภาคประชาชนเข้าใจถึงปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อช่วยกันหาทางออกและแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนร่วมกัน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

2.6.6 ประวัติและความเป็นมา ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

ในสมัยก่อนที่ยังใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 การปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิดตามกฎหมาย ศาลต้องพิเคราะห์ความรู้สึกผิดชอบของเด็กประกอบกับลักษณะของความผิดที่เด็กได้กระทำลง แล้วกำหนดโทษตามความเหมาะสมกับความผิดที่เด็กได้กระทำลง ต่อมาในปีพุทธศักราช 2450 มีการจัดตั้งโรงเรียนดัดสันดานขึ้นที่เกาะสีชัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมตำรวจ ให้โรงเรียนดังกล่าวมาเป็นสถานที่ในการควบคุมเด็กที่กระทำความผิด อายุระหว่าง 10-16 ปี เพื่อให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยของเด็กที่กระทำความผิดในส่วนที่เสียหายตลอดจนปลูกฝังนิสัยที่ดีให้กับเด็กเหล่านั้น ต่อมาได้มีการโอนกิจการโรงเรียนดัดสันดานให้อยู่ในการดูแลของกรมราชทัณฑ์

ในปีพุทธศักราช 2478 ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา มีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งเด็กที่มีอายุในเขตบังคับ อายุไม่ครบ 15 ปี ที่ไม่ได้ไปเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยปราศจากเหตุผลอันสมควรไปไว้ในโรงเรียนฝึกอาชีพ หลังจากนั้นได้มีการตราพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช 2479 ขึ้นใช้บังคับ โดยได้มีบทบัญญัติวางวิธีปฏิบัติต่อนักโทษและต่อเด็กที่ต้อง

⁵³ โครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (2552). *หนังสือชุดโครงการเวทีความคิดเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://v-reform.org/wp-content/uploads/2012/07/20111230154906900.pdf>. [2562, 9 กรกฎาคม].

คำพิพากษาให้เน้นไปในทางการฝึกและอบรม ไม่ใช่การทำโทษเหมือนสมัยที่ผ่านมา กรมราชทัณฑ์ จึงได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพขึ้น เพื่อเหมาะสำหรับเด็กที่กระทำความผิดที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปี จะทำการแยกควบคุมผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปีไว้เป็นพิเศษ ทำการเปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนดัดสันดานเป็นโรงเรียนฝึกอาชีพ และผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี จัดตั้งเป็นทัณฑสถานวัยหนุ่ม ต่อมากรมราชทัณฑ์ได้โอนกิจการโรงเรียนฝึกอาชีพไปให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2501 ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ได้รับเด็กไว้ฝึกอบรม แต่ทัณฑสถานวัยหนุ่มยังคงอยู่ ภายใต้การบังคับบัญชาของกรมราชทัณฑ์

ในปีพุทธศักราช 2481 พระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน ได้มีการบัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าหน้าที่จัดการกับเด็กนักเรียนและเด็กอนาถา ที่ประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย ให้สถานศึกษามีอำนาจสั่งถอนอำนาจปกครองบิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยมีขอบทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ และตั้งเจ้าหน้าที่ให้เป็นผู้ปกครองแทน กระทรวงศึกษาธิการ จัดให้มีสารวัตรนักเรียนออกทำการตรวจตราดูแลความประพฤติของเด็กนักเรียน กรมประชาสงเคราะห์ได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์เป็นที่ให้การเลี้ยงดูและอบรมขึ้น อาทิ สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน โรงเรียนชาติสงเคราะห์ โรงเรียนประชาสงเคราะห์ วิทยาลัยพินุลประชาสรรค์ เขาวชนสถานทุ่งมหาเมฆ เขาวชนสถานบางละมุง จังหวัดชลบุรี

รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของเด็กที่กระทำความผิดมาโดยตลอดเห็นว่าบทบัญญัติของกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องยังมีข้อบกพร่องและอุปสรรคอยู่หลายประการ ในกฎหมายที่บัญญัติไว้เฉพาะสำหรับการปฏิบัติต่อเด็กหลังจากศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว ในส่วนวิธีการปฏิบัติต่อเด็ก ในระหว่างที่ถูกจับกุมและระหว่างการพิจารณาคดีไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ เด็กจึงได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่กระทำความผิด ซึ่งเป็นการที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กซึ่งมีผลเสียหายต่อเด็กมาก เพื่อสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน ในทางอาญามีบทบัญญัติให้ศาลต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน ซึ่งควรได้รับการฝึกและอบรม สั่งสอน ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี หลักสำคัญกว่าการลงโทษในการพิพากษาคดีอาญา คือ ให้คำนึงถึงบุคลิกลักษณะ ภาวะแห่งจิต สุขภาพของเด็กและเยาวชน ซึ่งแตกต่างกันเป็นคณาๆ ไป ให้ลงโทษหรือใช้วิธีการให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์เฉพาะ การออกแบบสำหรับการบังคับใช้ในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด จึงได้มีการพัฒนาและปรับปรุงเรื่อยมาตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม แนวคิดในกระบวนการยุติธรรม การคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กและเยาวชน จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2494

กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495⁵⁴

ศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจเด็กและเยาวชน เปิดทำการเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 นับเป็นการเริ่มต้นแห่งระบบการแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่ถูกต้องเหมาะสม โดยการแยกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งกฎหมายได้มีการบัญญัติให้มีการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ภาวะแห่งจิต และสิ่งแวดล้อมที่ปวงไปพร้อมกับการสอบสวน ขอให้จริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งทำให้ศาลได้ทราบถึงสาเหตุการกระทำความผิดก่อน แล้วจึงใช้มาตรฐานการแก้ไขเด็กและเยาวชนด้วยวิธีการที่เหมาะสมเป็นรายบุคคลไป ต่อมากระทรวงยุติธรรมได้เสนอ ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2506 ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2507 ได้มีการแก้ไขกฎหมายบางมาตราให้มีความสอดคล้องกับสิทธิประโยชน์สำหรับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมากขึ้น โดยได้มีการปรับปรุงอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งของศาลเด็ก ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียของเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมเป็นประโยชน์แก่เด็ก การสืบเสาะข้อเท็จจริง ปรับปรุงการสอบสวนคดี แต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมาย ระบุถึงการสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนหลังปล่อย การจัดหางาน คอยสอดส่องเรื่องที่อยู่อาศัย เพื่อให้เด็กได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง และป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2540 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองเพื่อให้มีประสิทธิภาพและแข็งแกร่งมากขึ้น ตามมาตรา 275 บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2543 ขึ้น มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2543 จึงทำให้กระทรวงยุติธรรมเหลือหน่วยงานในสังกัด 3 หน่วยงาน คือ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กรมคุมประพฤติ และกรมบังคับคดี มีผลทำให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเดิมอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของศาลเยาวชนและครอบครัว มาอยู่ภายใต้สังกัดของกระทรวงยุติธรรม ตามมาตรา 36 ภายหลังจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมาสังกัดอยู่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ในช่วงปีพุทธศักราช 2545 รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการใหม่ โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติ

⁵⁴ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (ม.ป.ป.). *ประวัติและความเป็นมา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.djop.go.th/Djop/index.php>. [2562,19 มีนาคม].

ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ขึ้น ตามมาตรา 32 ได้กำหนดให้ กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม เสริมสร้างและอำนวยความสะดวกในสังคม และส่วนราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนด จึงมีผลทำให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ได้รับการยกฐานะเป็นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ให้มีอำนาจหน้าที่ และการแบ่งส่วนราชการตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ให้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545⁵⁵

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ก่อกำเนิดโดยมาตรา 33(6) แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวง กรม พ.ศ. 2545 ได้มีการกฏกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 มีหน่วยงานในสังกัด 5 หน่วย ได้แก่ สำนักงานเลขานุการกรม ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด สำนักงานพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน โดยภารกิจของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน แต่เดิมได้ถูกแยกส่วนการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนไปอยู่ที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแทน และกรมได้เปิดดำเนินการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนครบทุกจังหวัด เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2549 ส่วนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีการกระจายอยู่ทั่วประเทศรวมมี 19 ศูนย์ ภายหลังกรมเกิดแล้วมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายเดิมอีกครั้งหนึ่ง คือ ได้มีการยกเลิกกฎหมายเดิม ให้ใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในวันที่ 22 พฤศจิกายน 2553⁵⁶

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ปัจจุบันนี้มีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ จำนวน 87 สถานพินิจ⁵⁷ และมีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ทั่วประเทศฯ จำนวน 19 ศูนย์⁵⁸

⁵⁵ กระทรวงยุติธรรม. (ม.ป.ป.). *ประวัติกระทรวงยุติธรรม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<https://www.moj.go.th/view/11> [2562,19 มีนาคม].

⁵⁶ กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (ม.ป.ป.). *ประวัติและความเป็นมา เมื่อกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเกิด*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.djop.go.th/about/history>. [2562, 19 มีนาคม].

⁵⁷ กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (ม.ป.ป.). *สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:<http://www.djop.go.th/Djop/main.php?page=office&Page=2>. [2562, 21 มิถุนายน].

⁵⁸ กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (ม.ป.ป.). *ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.djop.go.th/Djop/main.php?page=training&Page=2>. [2562, 2 มิถุนายน].

จากจำนวนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนทั่วประเทศไทย มีเพียง 19 ศูนย์ ทำให้เห็นว่าศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่หรือในทุกจังหวัด ทำให้ผู้ปกครองเดินทางไปเยี่ยมผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของตนได้ลำบาก

กล่าวโดยสรุป เพื่อศึกษาระบบวิธีการในการจัดการกับเด็ก การลงโทษและการสงเคราะห์เด็กวิธีการไหนให้ประโยชน์กับเด็กมากกว่า ตลอดจนประวัติกวามเป็นมาของการจัดการกับเด็กของศูนย์ฝึกและอบรมในสมัยก่อนว่ามีวิธีการลงโทษเด็กอย่างไร การลงโทษเด็กในสมัยที่ผ่านมาเด็กมีพัฒนาการอย่างไร การกระทำความผิดของเด็กมีการกระทำที่ลดลงจากสมัยก่อนมากน้อยเพียงใด เพื่อหาข้อดีนำข้อดีมาพัฒนาให้ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กตลอดจนขั้นตอนและวิธีการต่างๆ ประยุกต์ใช้ให้มีประสิทธิภาพในการฝึกและอบรมเด็กต่อไป เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเด็ก ตลอดจนปรับปรุงศูนย์ฝึกและอบรมให้มีประสิทธิภาพในการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของกระบวนการยุติธรรมต่อไป

ตารางที่ 2.1 สถานพินิจและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ⁵⁹

ภาค	สถานพินิจ	จำนวนศูนย์ฝึก	จำนวนสถานพินิจ
	กลาง	13	31
	เหนือ	2	19
	ตะวันออกเฉียงเหนือ	3	20
	ใต้	1	17

⁵⁹ กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (ม.ป.ป.). *ประวัติและความเป็นมา เมื่อกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเกิด*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.djop.go.th/about/history>. [2562, 19 มีนาคม].

รูปภาพที่ 3 โครงสร้างกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน⁶⁰

⁶⁰ กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (ม.ป.ป.). *ประวัติและความเป็นมา เมื่อกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเกิด*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.djop.go.th/about/history>. [2562, 19 มีนาคม].